

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 4

Thema 10

Regels zijn regels

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago, Wiljan Megens

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Thema 10 'Regels zijn regels' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek, leerjaar 4, komen alle leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multilingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 10

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 81

Bijlagen

- Toetsbladen 10
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding**Regels zijn regels**

In dit thema staan allerlei soorten regels centraal: omgangsregels, fatsoenregels, spelregels, schoolregels enzovoort. Er wordt aandacht besteed aan het verschijnsel dat thuis vaak andere regels gelden dan elders. Ook wordt het nut van sommige regels ter discussie gesteld. De leerlingen worden, onder andere bij enkele stelopdrachten, uitgedaagd om zelf regels te bedenken.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 10 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 10;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 10.

Taalbeschouwing

- zinnen van onvoltooid tegenwoordige tijd in de verleden tijd schrijven en omgekeerd.

Leesbegrip

- de taaldenkrelatie middel-doel hanteren.

Spelling

- de leerlingen oefenen hun auditief geheugen en schrijven een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamentu, Engels, Spaans);
- een vertaling van het woord in het Papiamentu.

Didactische tips kunnen ook tips geven met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen praten samen over het thema 'Regels zijn regels'. - De leerlingen oefenen het geven van een mening op basis van argumenten. - De leerlingen oefenen het luisteren naar en het reageren op een voorgelezen verhaal.
	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de regels, de afspraak, nakomen, overtreden</i>.
Les 2	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de verkeersregels, de huisregels, de spelregels, de schoolregels en agresief rijgedrag</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het plaatsen van woorden met een verschillende beginletter in alfabetische volgorde. - De leerlingen oefenen het zetten van woorden met dezelfde beginletter of met dezelfde beginletters in alfabetische volgorde.
Les 3	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het onderscheiden van doewoorden van andere woordsoorten en weten dat het werkwoorden zijn. - De leerlingen oefenen het herleiden van vormen van werkwoorden tot de infinitief. - De leerlingen oefenen het onderscheiden van de- en het-woorden van andere woordsoorten en weten dat het zelfstandige naamwoorden zijn. - De leerlingen oefenen het rubriceren van zelfstandige naamwoorden in mensen, dieren, planten en dingen.
Les 4	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>onsmakelijk, smakken, boeren, aflikken en slurpen</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst. - De leerlingen oefenen het vertellen waarom in een fictionele tekst een nieuwe alinea begint. - De leerlingen oefenen het hanteren van de Leeswijzer.
Les 5	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden op de uitgang <i>-je</i>.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>rekening houden met, zich gedragen, de tafelmanieren, onbeheerst gedrag, beheerst gedrag, gewelddadig zijn en lichtgeraakt zijn</i>.
	Taalbeschouwing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het maken van een zo lang mogelijk woord met een aantal gegeven letters. - De leerlingen oefenen het maken van woorden en zinnen met behulp van een (invul)tabel.
Les 7	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de betekenis, het trefwoord, de trefletter, de kolom, origineel en namaak</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het kennen van enkele functies van een woordenboek. - De leerlingen oefenen het bepalen van de vindplaats van een woord in een alfabetische reeks.
Les 8	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het bestek, het servies</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen dat de, het en een lidwoorden zijn. - De leerlingen oefenen met de term eigennaam en dat eigennamen van mensen, dieren en dingen een aparte groep zelfstandige naamwoorden vormen.
Les 9	Woordenschat	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>ondersteboven, binnenstebuiten, achterstevoren, doorbladeren, terugbladeren</i>.
	Leesbegrip	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het opzoeken van een gegeven woord met behulp van trefwoorden in een woordenboek. - De leerlingen oefenen dat bij werkwoordvervoegingen en verbuigingen van naamwoorden de onverbogen vorm moet worden opgezocht.
Les 10	Spelling	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang <i>-je</i> bij woorden die eindigen op <i>d</i> of <i>t</i>. - De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang <i>-tje</i>.

Week 3		
Les 11	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>het contract, bespreken, afsluiten, ondertekenen, nakomen</i> en <i>opzeggen</i> .
	Stellen	- De leerlingen oefenen het beschrijven van situaties.
Les 12	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een weettekst van twee of drie alinea's met behulp van een aangeboden schema. - De leerlingen oefenen het formuleren van regels.
Les 13	Woordbegrip	- De leerlingen ontdekken dat moeilijke woorden vaak eerder in een tekst verduidelijkt worden.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>liegen, de leugen, foppen, voor de gek houden, een ervaring delen, je inleven en iets haarfijn aanvoelen</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het maken van een samengestelde zin van twee enkelvoudige zinnen met behulp van de voegwoorden <i>en, of, dat, omdat, want</i> en <i>zodat</i> .
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang <i>-je</i> bij woorden die eindigen op <i>d</i> of <i>t</i> . - De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang <i>-tje</i> . - De leerlingen oefenen met het vinden van de persoonsvorm, door de tijd of het aantal te veranderen.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- De leerlingen schrijven verkleinwoorden met de uitgangen <i>-je, -tje, -pje, -etje</i> en <i>-kje</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen kunnen zelfstandig naamwoorden (waaronder eigennamen) onderscheiden van andere woordsoorten.
	Leesbegrip	- De leerlingen kunnen aangeven waarom in een verhaal een nieuwe alinea begint.
	Woordenschat	- De leerlingen beheersen de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief. - De leerlingen beheersen de betekenisrelaties tussen de doelwoorden.
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven verkleinwoorden met de uitgangen <i>-je, -tje, -pje, -etje</i> en <i>-kje</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen herhalen het aangeven van waarom er in een verhaal een nieuwe alinea begint.
	Taalbeschouwing	- De leerlingen herhalen het onderscheiden van zelfstandig naamwoorden (waaronder eigennamen) van andere woordsoorten.
	Woordenschat	- De leerlingen herhalen de doelwoorden en de betekenisrelaties tussen de doelwoorden.
	Verdieping	- Een aantal doelen dat al bij de lessen Spelling en Stellen aan de orde is gekomen.
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen de doelwoorden van het thema toe. - De leerlingen oefenen het bedenken van klassenregels.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de regels**, **de afspraak**, **nakomen** en **overtreden**.
- De leerlingen praten samen over het thema '**Regels zijn regels**'.
- De leerlingen oefenen het geven van een mening op basis van argumenten.
- De leerlingen oefenen het luisteren naar en het reageren op een voorgelezen verhaal.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 1

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 6
- Werkboek 10, bladzijde 1 en 2

Vorbereiding

- een lijst met schoolregels

Betekenis van de woorden

de regels:	Een regel is een afspraak tussen mensen over wat wel en niet mag. Als je je aan de regels houdt, doe je alleen dingen die mogen.
de afspraak:	Als je een afspraak met iemand maakt, beloof je elkaar dat je samen iets zult doen.
nakomen:	Als je een belofte nakomt, doe je wat je afgesproken hebt. Je houdt je aan je belofte.
overtreden:	Als je de regels overtreedt, doe je iets wat niet mag. Je doet iets wat tegen de wet of tegen de regels is.

Start**5**

U start met de schoolregel om op tijd op school te komen en waarom het zo belangrijk is (omdat je dan geen delen van de lessen mist). Ook zomaar weggaan tijdens de lessen kan natuurlijk niet. Dat is tegen **de regels**.

Kern – Instructie 1**15**

U vervolgt:

“Een **regel** is een **afpraak**. De **regel** zegt wat je allemaal wel moet doen en wat je allemaal niet mag doen. Een **regel** op school is dat alle juffen en menteren op school blijven om de kinderen les te geven. Dat is een **afpraak**, dat is dus de **regel**. Dat moeten wij allemaal doen. Die **regel** moeten we **nakomen**. De **afpraak** is dus dat ik netjes hier op school moet blijven, dus ik **kom** die **regel na**.”

Vervolgens vertelt u over de **regels** die zeggen dat je iets *moet*. Je *moet* naar school, je *moet* op tijd komen, je *moet* de prullen in de prullenbak gooien. U gebruikt hiervoor eventueel de lijst met school**regels**. U zegt:

“Als ik zomaar weg zou gaan zou ik de **regel overtreden**. Stel je voor dat we de **regels** zouden **overtreden**, dat we ons helemaal niet aan de **regels** zouden houden. Als alle juffen en menteren op school de **regels** zouden **overtreden**, dan zou het een rommeltje worden op school. Ook wanneer alle leerlingen niet op tijd op school komen. Ze komen laat en zonder een geldige reden. Dat zal een rommelige toestand worden, een zootje. Ook als je zomaar weggaat van school, dan **overtreed** je de **regels**. Soms zegt een **regel** wat je moet doen en soms zegt een **regel** wat je niet mag doen.”

U noemt nog enkele bekende **regels** voor de leerlingen. Bijvoorbeeld: je *mag niet* eten onder de les, je *mag niet* vechten op het schoolplein, je *mag niet* achterstevoren op je stoel zitten. U gebruikt hiervoor eventueel de lijst met schoolregels.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U vervolgt met:

“Laten we eens een nieuwe **regel** maken. Wat zullen we voor een **afpraak** maken? Zullen we een klassen**regel** maken?

Bijvoorbeeld: Als ik praat, luisteren jullie aandachtig. We maken de **afpraak** dat jullie die regel **nakomen**. Wat doe je dan?” (De leerlingen luisteren aandachtig.)

“Goed zo. En wat doe je als je de **regel** niet **nakomt** maar **overtreedt**?” (Dan luister je niet aandachtig.)

“We gaan nu luisteren naar het volgende verhaal:

Ik ben Giovanni en zit in klas 4. Wij kregen een heel nieuwe juf, van buiten de school, omdat onze eigen juf een baby kreeg. Het hoofd van de school zei dat zij voor een paar maanden weg zou zijn. De vervangster was een klein en rond mens. Zelfs haar brillenglazen en haar krulletjes waren rond. Ze heette Valentina Geerman. Ze zag er vriendelijk uit. We waren allemaal bezig met onze banken op te ruimen. Juf Valentina klapte in haar ronde handjes. Toen riep ze: “Giovanni!” En ik stak mijn vinger op. De juf vroeg:

“Giovani, heb je thuis in de kamer je schoenen aan?” Ik antwoordde van nee.

“Juist!”, zei juf Valentina. “Hier heb je ze wel aan.” En ik zei: “Iedereen heeft ze aan, juf.”

“Jullie komen allemaal van buiten”, zei ze en ze keek ons door de ronde glaasjes één voor één aan. Wij knikten beleefd. Ze had gelijk. “Jullie lopen met je schoenzolen over de straat en op de stoep. Er ligt allerlei troep op straat. Hondenpoep, spuug van mensen, andere soort troep en viezigheid. En dat zit allemaal aan je schoenzolen.” Stiekem gluurden we naar onze schoenen. Aan de bovenkant zagen ze er heel onschuldig uit, maar daar moest je niet intrappen. Aan de zolen kleefde een verzameling viezigheid. We vroegen ons af hoe wij van deze smerigheid af konden. Plotseling zei juf Valentina: “Dus schoenen buiten zetten.” Natuurlijk! Dat was de uitweg! We renden allemaal naar buiten en duwden elkaar bij de deur in onze haast onze schoenen uit te trekken. We probeerden allemaal tegelijk onze schoenen uit te trekken, maar we struikelden over elkaar en raakten klem. Dat was een geweldige herrie. Juf Valentina kwam in de deuropening van de klas staan en keek op ons neer. “Jullie moeten nog veel leren”, zei ze waardig.”

Gebaseerd op: *Juffrouw Drie-Erwtjes* van Karlijn Stoffels

Vervolgens zegt u:

“We gaan praten over het verhaal dat ik net voorgelezen heb. Maar we gaan natuurlijk niet allemaal door elkaar praten. We moeten ons aan een paar **regels** houden.”

U hangt de klassikale kaart met ‘Gespreksregels’ op en laat de **regels** oplezen. Voor het ervaringsgesprek kunt u de volgende vragen stellen.

U vraagt:

“Wat vind je van het verhaal? Welke **afpraak** had juf Valentina kunnen maken om ervoor te zorgen dat het niet zo’n puinhoop bij de deuropening werd? Wat vind je van de dingen die juf Valentina vertelt over viezigheid op straat? Wat lijkt jou nu een leuke **regel** voor bij ons op school? Wie heeft er wel eens expres een **regel overtreden**? Waarom deed je dat? Welke **regel** was dat? Wat gebeurde er toen?”

U maakt er een leuk gesprek van met de leerlingen. Vervolgens bekijkt u samen met de leerlingen de afbeeldingen op bladzijde 6 van het Taalleesboek. Daar staan vier personen afgebeeld die allemaal een stelling met betrekking tot **regels** verkondigen. Het gaat erom dat de leerlingen zich een zo genuanceerd mogelijke mening vormen over deze stellingen en dat ze die met argumenten proberen te ondersteunen. Daarbij stelt u de volgende vragen:

“Wie kent iemand die net zo denkt als meneer/mevrouw ...? Wat vind je van de mening van ...? Waarom vind je dat? Wie is het daar niet mee eens? Waarom niet?”

Deze vragen stelt u bij alle afgebeelde personen. Daarna maken de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 2 van het Werkboek zelfstandig.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden en u sluit de les af door het volgende te zeggen:

“Er zullen de komende weken verschillende soorten **regels** en **afspraken** aan de orde komen.”

Vervolgens laat u de leerlingen een paar **regels** en **afspraken** opnoemen uit het dagelijks leven. Denk hierbij aan spelregels, verkeersregels, **regels** in het openbaar vervoer, schoolregels, klassenregels, enzovoort.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 2

1

eigen tekst

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de verkeersregels, de huisregels, de spelregels, de schoolregels** en **agressief rijgedrag**.
- De leerlingen oefenen het plaatsen van woorden met een verschillende beginletter in alfabetische volgorde.
- De leerlingen oefenen het zetten van woorden met dezelfde beginletter of met dezelfde beginletters in alfabetische volgorde.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2
- Woordweb 3, Woordspoor 3 (groep 8, thema 12 'Praten of vechten?')
-

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 7
- Werkboek 10, bladzijde 3 t/m 6

Vorbereiding

- boekjes met verkeersregels, schoolregels, spelregels enzovoort. In de klas hangt het lijstje met de schoolregels (Les 1).
- **youtube filmpje over het alfabet: <https://youtu.be/XU5PuBkMW2s> "Leer het Alfabet met internetmerken"**

Betekenis van de woorden

de verkeersregels:	De verkeersregels zijn de regels waaraan je je moet houden in het verkeer. Een voorbeeld van een verkeersregel is dat je moet stoppen als het verkeerslicht op rood staat.
de huisregels:	De huisregels zijn de afspraken waaraan je je moet houden in je eigen huis of in een ander huis.
de spelregels:	De spelregels zijn de regels waar je je aan moet houden als je een spelletje doet. In de spelregels staat hoe je het spel hoort te spelen.
de schoolregels:	De schoolregels zijn de afspraken waaraan je je moet houden op school.
agressief rijgedrag:	Iemand die zich agressief gedraagt, gedraagt zich alsof hij elk moment iemand wil aanvallen. Iemand met agressief rijgedrag gedraagt zich agressief in het verkeer. Bumperkleven (heel dichtbij achter de andere auto rijden) en snijden (bij het inhalen meteen weer op de goede baan gaan vlak voor de ingehaalde auto) zijn voorbeelden van agressief rijgedrag.

Start	5
--------------	----------

U pakt alle voorbeelden van regels en legt ze één voor één voor u neer. U bladert erin en laat er wat van zien aan de leerlingen.

U zegt:

“Wat een boel regels zijn er toch! Moet je kijken: dit boekje gaat over **verkeersregels**. De **verkeersregels** zijn afspraken in het verkeer. **Verkeersregels** maken duidelijk hoe je je in het verkeer moet gedragen.

Eén **verkeersregel** is bijvoorbeeld dat je bij rood licht moet stoppen en bij groen licht moet doorlopen of doorrijden. In dit boekje staan ook verkeersborden. Al die verkeersborden zijn ook regels.” (U leest een regel voor die bij een verkeersbord hoort.)

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

Vervolgens zegt u:

“Soms hoor je dat mensen zich agressief gedragen. Mensen kunnen zich agressief gedragen als ze aan het verkeer deelnemen. Zij vertonen **agressief rijgedrag**. Om het minste of geringste schelden ze een andere verkeersdeelnemer de huid vol of steken een middelvinger op. Als het daar maar bij bleef, dan was **agressief rijgedrag** nog vrij ongevaarlijk: onbeschoft, maar ongevaarlijk. Helaas, uit **agressief rijgedrag** zich ook in de manier van rijden. Als mensen te ongeduldig zijn, gaan ze bijvoorbeeld rechts inhalen en dat is verboden. Of ze geven geen voorrang. Of ze rijden met veel te hoge snelheid op de weg. Zulke mensen met een **agressief rijgedrag** respecteren de verkeersregels niet en brengen andere weggebruikers in gevaar. Ze kunnen een boete krijgen, want alle **verkeersregels** moeten we nakomen.”

U bespreekt de opdracht op bladzijde 5 van het Werkboek samen met de leerlingen. Daarna pakt u nog eens de lijst met schoolregels die in de klas hangt. U zegt:

“Dit zijn de regels die vertellen wat je op school wel en niet mag doen. Bijvoorbeeld deze ...” (U leest een van de schoolregels voor.)

U vervolgt met:

“Niet alleen op school, maar ook thuis heb je regels waaraan je je moet houden. Die regels noem je **huisregels**. Bijvoorbeeld: bij ons thuis moet je eerst je voeten vegen als je binnenkomt. En vuile was moet je altijd in de wasmand doen en niet zomaar op de grond gooien. **Spelregels** zijn regels bij sport, bij een spel of bij een spelletje. Een **spelregel** vertelt welke afspraken er bij een spel gelden. Bij voetbal mag je bijvoorbeeld niet met je handen aan de bal komen; alleen de keeper mag dat. En bij een dominospel mag je niet naar andermans stenen kijken. Al dit soort regels moeten we nakomen. Kunnen jullie nog een paar voorbeelden geven van regels?”

U laat de leerlingen een of twee regels opnoemen. U schrijft ze op geeltjes en voegt ze bij het Woordweb. Vervolgens bespreekt u bladzijde 4 t/m 6 van het Werkboek.

De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig.

U biedt hulp waar nodig is.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

U zegt:

“Om dingen in volgorde te zetten hebben we ook regels. We gaan nu kijken naar een filmpje over het alfabet en de volgorde van de letters. Daarna gaan jullie leren woorden in de volgorde van het alfabet te zetten. Je leert wat je moet doen als woorden met dezelfde letter(s) beginnen.”

U schrijft de volgende woorden op het bord:

afspraak, uur, computerspel.

U zegt:

“Als we deze woorden in de volgorde van het alfabet willen zetten, kijken we eerst naar de eerste letter van elk woord. Welke letters zijn dit?” (U onderstreept deze letters op het bord.)

Vervolgens vraagt u:

- “Welk woord komt eerst?” (afspraak)
- “Welk woord komt daarna?” (computerspel)
- “En welk woord als laatste?” (uur)

U schrijft de volgende woorden op het bord en u laat de leerlingen deze in de juiste volgorde zetten:

cd-speler, playstation, dvd-speler (cd-speler, dvd-speler, playstation).
stoep, voetganger, oversteken (oversteken, stoep, voetganger).

U zegt:

“Soms beginnen woorden met dezelfde letter, zoals school en sportveld. Als woorden met dezelfde letter beginnen en je moet ze in de volgorde van het alfabet zetten, dan kijk je naar de tweede letter van elk woord.”

U schrijft deze twee woorden op het bord en u onderstreept de tweede letter van ‘school’ en ‘sportveld’. U vraagt welk woord nu eerst komt. (school)

U herhaalt dit met de volgende woordparen en laat de leerlingen de antwoorden steeds eerst individueel opschrijven.

U schrijft deze woorden op het bord:

vogels, vissen (vissen, vogels)
boos, boete (boete, boos)

U wijst de leerlingen er op dat het ook voorkomt dat de eerste drie letters van een woord hetzelfde zijn. In dat geval kijk je naar de eerstkomende letter die niet meer gelijk is. U schrijft de volgende woorden op het bord:

strand, struik

U vraagt:

- “Hoeveel letters zijn er aan het begin van deze woorden hetzelfde?” (drie)
- “Welke letters zijn dat?” (str)
- “Wat is de eerste letter in beide woorden die niet meer hetzelfde is?” (a en u)
- “Welk woord komt dus eerst?” (strand)

U schrijft de volgende woordparen op het bord:

sportveld, sporthal (sporthal, sportveld)
dobbelen, dobbelsteen (dobbelen, dobbelsteen)

U laat de leerlingen de antwoorden steeds eerst individueel opschrijven. Daarna bespreekt u de opdrachten op bladzijde 7 in het Taalleesboek. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten in het Taalleesboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten met de leerlingen en u laat een paar kinderen het alfabet vlot opzeggen, eventueel als een soort wedstrijd wie het alfabet snel en foutloos kan opzeggen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 4 t/m 6

1

1 (schoolregels)

2 spelregels

3 verkeersregels

4 huisregels

5 fatsoensregels

6 omgangsregels

2

Onder de parachute staan de volgende regels: schoolregels, spelregels, verkeersregels, huisregels, omgangsregels en fatsoensregels.

3

eigen ervaringen van de leerlingen

4

eigen tekst.

De gegeven woorden moeten op een juiste manier in de tekst verwerkt zijn.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het onderscheiden van doe-woorden van andere woordsoorten en weten dat het werkwoorden zijn.
- De leerlingen oefenen in het kunnen herleiden van vormen van werkwoorden tot de infinitief.
- De leerlingen oefenen het onderscheiden van de- en het-woorden van andere woordsoorten en weten dat het zelfstandige naamwoorden zijn.
- De leerlingen oefenen het rubriceren van zelfstandige naamwoorden in mensen, dieren, planten en dingen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 7
- Taalleesboek 1, bladzijde 9 t/m 13

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 12 en 13, oefening 4 t/m 6

Start**5**

U zegt:

“In deze les gaat het over doe-woorden en de- en het-woorden. Je leert een nieuwe naam voor deze woorden. Daarna gaan jullie zelfstandig opdrachten maken. Eerst in je schrift en daarna ook in het Werkboek. We gaan samen ook oefenen met verschillende doe-woorden.”

Kern – Instructie**35**

U schrijft op het bord:

doe-woorden.

U vraagt:

“Weten jullie nog wat doe-woorden zijn?” (woorden die zeggen wat je doet, bijvoorbeeld je werkt)

U zegt:

“Dit soort woorden noemen we werkwoorden.”

U laat de leerlingen enkele doewoorden opnoemen en u schrijft deze woorden op het bord, bijvoorbeeld schrijven, lopen, huilen enzovoorts.

Vervolgens schrijft u op het bord.

de- woorden

het- woorden

U vraagt:

“Weten jullie nog wat de- en het-woorden zijn?” (Dat zijn woorden die iets zeggen van mensen, dieren of dingen.)

U laat enkele leerlingen de- en het-woorden opnoemen, het huis, de hond, de auto.

U zegt:

“Dit soort woorden noemen we *zelfstandige naamwoorden*.”

U schrijft deze term op het bord naast de de- en het-woorden.

Vervolgens zet u een aantal vormen van een werkwoord op het bord en u vraagt aan de leerlingen bij welk werkwoord ze horen. U zegt regelmatig dat werkwoorden verschillende vormen hebben.

pakt, pakten, gepakt (pakken)

lacht, lach, gelachen (lachen)

zei, zegt, gezegd (zeggen)

loopt, loop, gelopen (lopen)

dacht, denk, gedacht (denken)

sliep, slaapt, geslapen (slapen)

U laat de leerlingen zelf werkwoordsvormen noemen en het hele werkwoord, de infinitief, bedenken. Wanneer de leerlingen moeite hebben met het herleiden naar de infinitief kunt u ze het ezelsbruggetje ‘Ik kan ...’ toepassen, bijvoorbeeld: Ik kan lopen, het hele werkwoord is dan ‘lopen’.

Vervolgens legt u de opdrachten in het Taalleesboek bladzijde 9 tot en met 12 en bladzijde 7 van het Werkboek uit.

De leerlingen gaan aan het werk en u verleent hulp waar nodig.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 12 en 13, oefening 4 t/m 6

Afsluiting	5
-------------------	----------

U eindigt met een raadseltje. U schrijft op het bord:

Boeren zaten aan tafel te boeren.

U vraagt:

“Welk van de woorden ‘boeren’ is een werkwoord?” (het laatste woord)

“En wat voor een soort woord is het andere woord ‘boeren’?”
(een zelfstandig naamwoord)

“Staat er nog een werkwoord in de zin?” (zaten)

“Wie kan het zinnetje uitleggen?”

Didactische tip:

In deze les gaat het niet om een nadere benoeming van de werkwoordsvormen. Termen als verleden tijd en voltooid deelwoord hoeft u dus zeker niet te gebruiken.

U legt uit wat een boer is en wat boeren betekent zodat de leerlingen het raadseltje beter begrijpen.

Antwoorden

Taalleesboek 1, bladzijde 11 t/m 13

1

1 (pakt)	3 noemt	5 begint
2 vertel	4 zegt	6 antwoordt

2.1

schrijven, lachen, zitten, nadenken, zien, praten

2.2

(het papier), de pen, de tante, het woord, het dier, het spelletje, het streepje, het ding

extra 4

1 w.w.	3 z.n.w.	5 w.w.	7 z.n.w.
2 z.n.w.	4 w.w.	6 z.n.w.	8 w.w.

extra 5

1 (spelen)	3 zuchten	5 antwoorden
2 vertellen	4 beginnen	6 denken

extraplus 6

bijvoorbeeld:

1 (de vraag)	3 de fluit	5 de wandeling
2 de lach	4 de tekenaar	6 de naam

Werkboek 10, bladzijde 7

1

de jongen	de poes	de begonia	de pen
het meisje	de hond	de boom	het papier
de tante	het paard	het gras	de fiets

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **onsmakelijk, smakken, boeren, aflikken** en **slurpen**.
- De leerlingen oefenen het vaststellen van het onderwerp en de deelonderwerpen van een weettekst.
- De leerlingen oefenen het kunnen vertellen waarom in een fictionele tekst een nieuwe alinea begint.
- De leerlingen oefenen het hanteren van de Leeswijzer.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 8 t/m 13
- Taalleesboek 1, bladzijde 15 t/m 19
- Taalschrift

Vorbereiding

- een zakje chips

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 18 en 19, oefening 4 t/m 6
- Werkboek 10, bladzijde 13, oefening 5

Betekenis van de woorden

onsmakelijk:	iets wat onsmakelijk is, smaakt vies, ruikt vies of ziet er vies uit.
smakken:	Smakken is wanneer iemand vieze geluiden maakt met zijn mond, bij het eten.
boeren:	Boeren is wanneer er lucht uit je maag ontsnapt. Het veroorzaakt een geluidje.
aflikken:	Aflikken is iets ergens vanaf likken, bijvoorbeeld je vingers aflikken als je een smeltend ijsje hebt gegeten.
slurpen:	Slurpen betekent drinken met veel geluid.

Start**5**

U zit in de klas met een zakje chips en een glas water. U eet de chips **smakkend**, met uw mond open, **likt** uw vingers **af**, neemt **slurpend** een slok water en laat een **boer**. U eet uw mond leeg en zegt:

“Nou, dat was behoorlijk **onsmakelijk** wat ik daar deed, dat was heel vies. Het is voor jullie niet leuk om daar bij te zitten. Eten met je mond open en **smakken** (u doet het voor), bah en dan nog **slurpen** (u doet het voor) bij het drinken. Ik zal het nog eens laten

horen ... **Onsmakelijk** hè? Ik zal ook nog eens **boeren**. Een **boer** laten kan ook heel vies ruiken, **onsmakelijk** idee, niet waar? Trouwens, je vingers **aflikken** om het zout **eraf** te **likken**, is ook **onsmakelijk**.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 1

15

Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. U zegt:

“Ik was laatst op een feestje waar we heel veel cola kregen. En toen moest ik ineens **boeren**. Maar iedereen keek naar mij en ik durfde geen **boer** te laten waar iedereen bij was. Maar het gebeurde toch.”

U herhaalt de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. Dan vraagt u:

“Wie van jullie heeft dat ook wel eens meegemaakt? Wat kun je in dit geval het beste doen?” (bijv. naar buiten lopen of gauw naar de wc rennen)

“Wat zeggen mensen soms als je toch een **boer** laat?” (Dat is niet netjes of het is vies.)

“Wie van jullie **slurpt** zijn soep weleens naar binnen? Hoe moet je eten als je niet wilt **slurpen**? Wat doe je als je vingers vies zijn omdat je een boterham met chocopasta hebt gesmeerd en je wilt je vingers niet **aflikken**? Wat vinden jullie nog meer **onsmakelijk**?”

U neemt vervolgens bladzijde 9 tot en met 12 van het Werkboek samen met de leerlingen door. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Wanneer de leerlingen klaar zijn bespreekt u de antwoorden met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Vervolgens zegt u:

“We gaan nu een paar dingen oefenen die jullie vorig jaar hebben geleerd. Jullie gaan teksten lezen en we gaan kijken naar de onderwerpen en de alinea’s. We gebruiken daar de Leeswijzer bij. Nadat je zelf geoefend hebt, gaan we samen kijken waarom teksten ingedeeld zijn in alinea’s.”

U leest de volgende tekst voor:

De spelregels.

Bij spelletjes horen regels. Iedereen moet weten hoe een spel gaat, anders krijg je ruzie. De spelregels kunnen veranderd worden. Dat kun je met elkaar afspreken.

U zegt:

“Dit is een weettekst. Waar gaat de hele tekst over?”

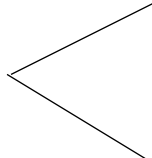
U schrijft het antwoord op het bord:

de spelregels

U vraagt:

“Wat wordt erover gezegd?”

De antwoorden schrijft u op:

de spelletjes
Bij spelletjes horen regels.
Spelregels kunnen veranderd worden.

Vervolgens leest u samen met de leerlingen de tekst ‘De regels thuis’ in het Taalleesboek op bladzijde 15. Daarna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 16 t/m 18 van het Taalleesboek in hun schrift en opdracht 4 op bladzijde 13 van het Werkboek.

U bespreekt de antwoorden van bladzijde 13 van het Werkboek.

Daarna leest u de volgende tekst voor:

John kruipt onder het prikkeldraad door. Niemand heeft hem gezien. Bij een dikke boom eet hij een paar boterhammen en drinkt hij zijn melk. Dan loopt hij verder. Hij ziet een hagedis die tegen een boom klautert.

U zegt:

“Stel je voor dat er nu een nieuwe alinea zou komen, welke zin zou daar dan kunnen staan?”

U leest de volgende zinnen één voor één voor en laat de leerlingen vaststellen of met deze zinnen een nieuwe alinea kan beginnen en waarom wel of niet.

- Er klinkt een keiharde knal vlakbij John.” (ja, want er gebeurt iets anders)
- Uit het struikgewas komt een man met een hoed op.” (ja, want er komt een persoon bij)
- Tegen de middag eet hij voor de tweede keer.” (ja, want er gebeurt iets op een andere tijd.)
- John neemt vlug een foto van het diertje.” (nee, deze zin hoort bij de voorgelezen alinea)

U herhaalt de vier criteria, die voor een verhaal gelden samen met de leerlingen: wie, wat, waar en wanneer.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 18 en 19, oefening 4 t/m 6
- Werkboek 10, bladzijde 13, oefening 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

Laat de leerlingen zelf enkele van de bovengenoemde onsmakelijke geluiden maken.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 9 t/m 13

1.1

Johnny zit te smakken.

Roberto zit te boeren.

Andre zit te slurpen.

Marloes moet haar vingers aflikken.

1.2

eigen tekst

2

1 fout

5 fout

2 goed 6 fout
 3 fout 7 fout
 4 goed 8 fout

3

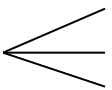
1 huisregels 4 aflikken
 2 smakken 5 onsmakelijk
 3 boeren

4

1 De huisregels

- 2 Regels zijn nodig.
- 3 Veel regels hebben te maken met gezondheid en netheid.
- 4 Aan tafel gelden vaak strenge regels.

5

1 De regels

- 2 Regels zijn overal.
- 3 De verkeersregels zijn belangrijk.
- 4 De spelregels bij sporten.

Taalleesboek 1, bladzijde 16 t/m 18**1**

1 a weettekst
 2 c over de huisregels

2 (Werkboek 10, bladzijde 13, oefening 4)

3.1

d verhaal

3.2

1 Sander en Marjolein
 2 Sander en Marjolein
 3 bij het park en bij de school (het plein en het fietshok)

3.3

c Er gebeurt iets op een andere plaats.

3.4

Bij regel 7 begint een nieuwe alinea, omdat er iets heel anders gebeurt.

extra 4

(Werkboek 10, bladzijde 13, oefening 5)

extra 5.1

drie alinea's

extra 5.2

b Omdat het over een speciaal soort regels gaat. (Het is een nieuw deelonderwerp.)

extraplus 6

Bij regel 8, omdat het over een ander soort regels gaat. (Het is een nieuw deelonderwerp.)

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden op de uitgang *-je*.

Materiaal

Klassikaal

- Filmpje over Madurodam / George Maduro
 - de link is: <http://www.openbeelden.nl/media/20791>
 - of u kunt zoeken via google: open beelden 20791

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 14 t/m 16

Voorbereiding

- U zet het filmpje klaar op de beamer/laptop.

Start**10**

U herinnert de leerlingen aan de les van thema 8 waarin ze over Madurodam hebben geleerd.

U zegt:

“We gaan het vandaag hebben over verkleinwoorden en daarvoor gaan we een verhaal vertellen over Madurodam. Jullie weten dat het een stad in het klein is. Maar weten jullie ook waarom het Madurodam heet? Het is genoemd naar George Maduro, een man uit Curaçao die in de Tweede Wereldoorlog voor Nederland heeft gevochten. Hij heeft de oorlog niet overleefd en zijn ouders wilden iets bouwen zodat hij niet vergeten zou worden, een monument. Dat is Madurodam geworden.”

U start het filmpje over George Maduro (7 minuten).

Mocht u niet beschikken over een internetverbinding, dan kunt u het verhaal van George Maduro vertellen.

George Maduro werd op 15 juli 1916 geboren in Willemstad (Curaçao) en ging studeren in Nederland. Maar toen hij daar woonde, begon de Tweede Wereldoorlog tegen Duitsland. Hij meldde zich aan voor het leger en werd daar een van de bazen. In mei 1940 leidde hij een aanval en jaagde Duitsers weg uit een belangrijke villa. Maar kort daarna moest Nederland zich overgeven, de Duitsers hadden het hele land bezet. Toch wilde hij iets doen en probeerde de bezetter zo veel mogelijk dwars te zitten. Hij ging in het verzet. Hij hielp bijvoorbeeld soldaten de grens over om vanuit het buitenland tegen de Duitsers te vechten. Toen hij zelf naar het buitenland wilde gaan, werd George aan de grens tussen België en Frankrijk opgepakt en gevangen gezet in Duitsland. Dat was in 1943.

George had zelfs nog de kans om te ontsnappen toen er een bom op de gevangenis viel, maar hij bleef daar om mensen te redden van onder het puin.

In 1944, een half jaar voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, werd George overgebracht naar het concentratiekamp Dachau. Vlak voor de bevrijding, op 9 februari 1945, overleed hij daar aan vlektyfus, een besmettelijke ziekte. De Nederlandse regering vond het zo goed wat hij in de oorlog gedaan had voor Nederland, dat hij een medaille kreeg, de Ridder 4e klasse der Militaire Willems-Orde. Dat is de hoogste medaille die je als soldaat kunt krijgen. Hij is de enige Antilliaanse Nederlander die deze heeft gekregen.

U vertelt dat de ouders van George Maduro ervoor gezorgd hebben dat Madurodam werd gebouwd. Het is dus een monument voor George Maduro, maar ook een echte stad. Alleen is alles er in het klein.

U zegt:

“Je ziet huisjes, grachtjes, boompjes, bruggetjes, woninkjes, winkeltjes, een dierentuintje, noem maar op. Er is een haventje waar zeilscheepjes op en neer varen. Op het vliegveldje (Schiphol) kun je zien hoe een vliegtuigje bijgetankt wordt door een tankautootje.

Maar er zijn ook spoor- en trambaantjes aangelegd. Treintjes en trammetjes rijden er net zoals in het echt. En ‘s avonds als het donker wordt, branden meer dan vijftigduizend lampjes in het stadje.

Kern – Instructie 1	20
----------------------------	-----------

“Jullie horen dat ik in dit verhaal veel woorden langer maak om ze kleiner te laten klinken. Welke woorden hebben jullie gehoord die vertellen dat het om iets kleins gaat?” (huisjes, grachtjes, bruggetje, huisjes, winkeltjes, dierentuintje, vliegtuigje, vliegveldje, spoor- en trambaantjes, tankautootje, treintjes, trammetjes, lampjes, stadje)

“Wat valt jullie op aan die woorden?” (Ze eindigen allemaal op *-je/-jes/-tje/-tjes.*)

U legt uit/herinnert de kinderen eraan dat je inderdaad verkleinwoorden maakt door *-je* achter een woord te zetten. Maar sommige woorden krijgen niet alleen *-je* erachter. U schrijft de verkleinwoorden met de verschillende uitgangen uit het verhaal op het bord.

huisje

winkeltje

boompje

bruggetje

woninkje

U onderstreept bij ieder woord de uitgang en schrijft vervolgens de vijf uitgangen op het bord:

je tje pje etje kje

U doet vervolgens een auditieve oefening met de leerlingen. U leest de onderstaande woorden voor en laat via beurten een leerling van elk woord een verkleinwoord zeggen. U geeft het voorbeeld *duif – duifje*.

- vogelhuis(je)	- zeehond(je)	- worst(je)
- riem(pje)	- kinderstoel(tje)	- dakraam(pje)
- kampvuur(tje)	- appelboom(pje)	- broodtrommel(tje)
- keukenla(atje)	- leesbril(letje)	- grap(je)
- taart(je)	- suikerpot(je)	- vriendin(netje)
- spel(letje)	- konin(g)(kje)	- speelgoedtrein(tje)

U zegt:

“Jullie hebben gehoord dat je van woorden een verkleinwoord kunt maken door er *-je, -tje, -etje* of *-pje* achter te zetten. Maar we gaan eerst de verkleinwoorden leren schrijven waarbij achter het woord (het grondwoord) *-je* komt. Bijvoorbeeld *huisje*.”

U laat de leerlingen bladzijde 14 van het Werkboek voor zich nemen. Daar staat een verhaaltje over Madurodam waar een aantal woorden is weggelaten. U maakt deze oefening klassikaal en geeft beurten waarbij een leerling het woord uit het hok kiest dat in het verhaal past. Nadat u de plaatjes hebt doorgesproken met de leerlingen, kunnen zij oefening 2 op bladzijde 15 zelfstandig in tweetallen maken.

Kern – Instructie 2

10

U zegt:

“Laten we nog eens goed naar het laatste woord van oefening 2 kijken: *stoplichtje*. Dit is eigenlijk ook een lastig woord. Als we het grondwoord horen, dus zonder *-je*, dan hoor je *stoplicht*.”

(U schrijft het woord op het bord en onderstreept de *t*.)

“Je hoort duidelijk een *t* aan het eind van het woord. Maar als je het woord *stoplichtje* hoort, dan valt die *t* weg. Luister maar: *stoplicht – stoplichtje*. Een ander voorbeeld is *worst - worstje*. Woorden die eindigen op *-cht* of *-st* krijgen dus gewoon *-je* erachter. Maar bij het uitspreken, hoor je de *t* van het grondwoord niet meer.”

U gaat met deze woorden oefenen via een auditieve oefening. U legt uit dat u een verkleinwoord opleest en dat degene die de beurt krijgt, het grondwoord moet noemen dat daarbij hoort. U geeft een voorbeeld:

“Ik zeg bijvoorbeeld *kruisje*, en dan zeg jij *kruis*. Of ik zeg *lichtje* en dan zeg jij *licht*.”

- nichtje	- zeepdoosje	- barstje
- vliegje	- vrachtje	- kaassausje
- kunstje	- inktvlekje	- vruchtje
- plankje	- beestje	- roomijsje
- bochtje	- boogje	- korstje
- vliegtuigje	- vlechtje	- glimlachje
- vuistje	- schroefje	

De leerlingen maken vervolgens in tweetallen oefening 3 op bladzijde 16 van het Werkboek.

Na afloop kijkt u de oefeningen gezamenlijk na.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting van de les laat u de klas zo veel mogelijk verkleinwoorden in de klas zoeken. Van alles om hen heen moeten ze om de beurt een verkleinwoord maken. Bijvoorbeeld *tafeltje*, *stoeltje*, *bordje*, *krijtje*, *borsteltje*, *pennetje*, *potloodje*, *blaadje*, *gummetje*, *raampje*, *deurtje*, *kraantje*, *wastafeltje*, *bekertje*, *koelkastje*, etc.

Didactische tip:

U kunt de leerlingen erop wijzen dat verkleinwoorden altijd het-woorden zijn. Dus *de-woorden* worden bij verkleinwoorden, *het-woorden*. Bijvoorbeeld *de jongen* – *het jongetje*, *de kamer* – *het kamertje*.

Antwoorden

Werkboek 10, blz. 14 t/m 16

1

Een dagje naar Madurodam

Ik ging met mijn vader en mijn moeder en mijn zusje naar Madurodam. Wij kochten bij de kassa vier kaartjes. Vader kreeg een plattegrondje van de dingen die er te zien waren. We moesten een paar trapjes af om in het stadje te komen. Vader stelde voor om eerst naar Schiphol te gaan. Schiphol was hier maar een klein vliegveldje. Op de landingsbaan stonden een heleboel vliegtuigjes op een rijtje naast elkaar. Toen we alles van Schiphol hadden bekeken, rustten we even op een bankje uit. Moeder haalde wat geld uit haar handtasje.

Zij kocht voor vader en haarzelf een kopje koffie, voor mijn zusje en mij een flesje limonade met een rietje. Bij de koffie hadden ze een koekje gekregen. Mijn zusje en ik kregen een snoepje. Terwijl we onze drankjes opdronken, keken we naar de zeilbootjes op de plas. Moeder haalde de papieren zakdoekjes tevoorschijn, waarmee wij onze kleverige vingers konden schoonmaken. Daarna stonden wij op en gingen verder kijken.

2

kerkje, busje

vliegtuigje, zeilbootje

fietsje, bankje

politieagentje, verkeerslichtje

3

1 straatjes, 2 fietsje, 3 stoplichtje, 4 vrachtje, 5 stepje, 6 agentje, 7 fluitje

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **rekening houden met, zich gedragen, de tafelmanieren, onbeheerst gedrag, beheerst gedrag, gewelddadig zijn** en **lichtgeraakt zijn**.
- De leerlingen oefenen het zo lang mogelijk maken van een woord met een aantal gegeven letters.
- De leerlingen oefenen het maken van woorden en zinnen met behulp van een (invul)tabel.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 3, Woordcluster 3
- Woordweb 2, Woordcluster 2 (groep 8, thema 10 'Begin er maar niet aan')
-

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 17 t/m 25
- Taalleesboek 1, bladzijde 19, oefening 1

Vorbereiding

- een aantal voorbeelden van reketabellen uit uw rekenmethode

Extra oefening

- Werkboek 10, bladzijde 19 en 20, oefening 3 en 4

Betekenis van de woorden

rekening houden met:	Als je rekening houdt met iemand, dan denk je aan andere mensen en zorg je ervoor dat ze geen last hebben van je.
zich gedragen:	Als je je goed gedraagt, doe je alles zoals het hoort. En je bent beleefd.
de tafelmanieren:	Tafelmanieren zijn goede manieren die je hoort te hebben tijdens het eten. Als je goede tafelmanieren hebt, dan praat je niet met volle mond.
onbeheerst gedrag:	Iemand met onbeheerst gedrag laat het echt merken dat hij boos, verdrietig of blij is. Hij heeft zichzelf niet in bedwang.
beheerst gedrag:	Iemand met beheerst gedrag laat zijn boosheid, verdriet of blijheid niet of nauwelijks merken. Bijvoorbeeld: de moeder van Nico reageert beheerst op zijn driftbuien.
gewelddadig zijn:	Je noemt iemand gewelddadig als hij met hevige kracht iemand kwaad doet of schade veroorzaakt.
lichtgeraakt zijn:	Iemand die lichtgeraakt is, is snel boos of beledigd.

Start	5
--------------	----------

U komt de klas binnen en loopt direct naar uw lessenaar. U trekt uw schoenen uit en gaat heel lui in uw stoel zitten. U laat eventueel een boer.

Daarna zegt u:

“Zo, ik heb me lekker niet netjes **gedragen**. Ik had geen goede manieren: schoenen uitgetrokken, heel lui in mijn stoel gaan zitten en geboerd. Dat zijn slechte manieren. Manieren zijn eigenlijk regels over hoe je je wel moet gedragen en hoe je je niet moet gedragen. Als je goede manieren hebt, **houd je rekening met** andere mensen: je denkt aan andere mensen en zorgt ervoor dat ze geen last van je hebben. Als je geen **rekening houdt met** iemand, dan denk je helemaal niet aan de ander. Dan kan het je niks schelen of iemand last heeft van jouw manier van doen.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

Vervolgens zegt u:

“Kijk, ik heb bijvoorbeeld mijn schoenen uitgetrokken. Ik heb niet aan jullie gedacht. Ik heb geen **rekening met** jullie **gehouden**. Dat is niet netjes van mij en ongemanierd. Straks kan een kind daar wel over klagen. Zo heb ik me niet netjes **gedragen**. Heel veel mensen vinden het vies om aan tafel een boer te laten. Als je dan toch gaat boeren, dan houd je geen rekening met de mensen aan tafel. Je hebt dan geen goede **tafelmanieren**, zeggen ze dan. Bij mij thuis mag dat ook niet. Goede **tafelmanieren** zijn: eten met mes en vork, niet praten met volle mond en niet boeren, smakken of slurpen. Niet alleen aan tafel maar overal moeten we ons gedragen.”

Daarna stelt u de volgende vragen:

“Welke **tafelmanieren** hebben jullie thuis? Hoe zou jij het het liefst willen? Waarom zouden de mensen goede **tafelmanieren** hebben afgesproken?”

Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 21 en 22 van het Werkboek samen door met de leerlingen. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig.

Kern – Instructie 2

20

Daarna zegt u:

“Soms **gedraag** je je niet netjes omdat je die dag met het verkeerde been uit bed bent gestapt. Wat betekent dat ook al weer? (Met een slechte bui wakker worden.)

Als je wakker wordt voel je het al: Dit wordt een rottag en alles gaat mis! En vaak is dat dan ook zo. Ik heb wel eens zo’n dag net als iedereen. Wie heeft wel eens zo een dag gehad?”

U houdt een kort gesprek over wakker worden met een slechte bui. U vervolgt:

“Op zo’n dag kun je meestal niet veel hebben. Geen gezeur aan je hoofd. Op zo’n dag ben je **lichtgeraakt**. **Lichtgeraakt zijn** betekent dat je snel boos of beledigd bent. Als dit één dagje duurt, is het natuurlijk niet zo erg. Het is wel erg als iemand altijd **lichtgeraakt** is. Dat is vervelend voor hem- of haarzelf, maar helemaal voor anderen. Helaas zijn er mensen die altijd **lichtgeraakt** zijn. Sommige mensen vertonen zelfs ronduit **onbeheerst gedrag**. Iemand met **onbeheerst gedrag** laat het altijd erg merken dat hij boos, verdrietig (of blij) is. Het is het tegenovergestelde van **beheerst gedrag**. Iemand met **beheerst gedrag** laat zijn boosheid of verdriet juist nauwelijks merken. Maar iemand die zich **onbeheerst gedraagt**, heeft zichzelf niet in bedwang. Hij begint bij het minste of geringste te stampvoeten, te schreeuwen, met deuren te smijten of met spullen te gooien. Of erger nog: hij gebruikt geweld tegen anderen. Iemand die geweld gebruikt, noem je **gewelddadig**. Iemand die **gewelddadig** is, gebruikt niet zomaar een keer per ongeluk geweld, maar doet dit vaak en met het grootste gemak. Iemand die **gewelddadig** is, kun je herkennen aan zijn of haar **onbeheerst gedrag**. Maar er zijn ook **gewelddadige** mensen die juist heel **beheerst** overkomen. Totdat zij hun zelfbeheersing verliezen en ineens geweld gaan gebruiken.”

U toont Woordweb 2 (gr. 8, th. 10) en u bespreekt de nieuwe woorden nogmaals. Tijdens de interactie geeft u extra aandacht aan de leerlingen die niet snel geneigd zijn de beurt te vragen.

Vervolgens neemt u de opdrachten op bladzijde 23 t/m 25 van het Werkboek samen door met de leerlingen. De leerlingen maken deze opdrachten zelfstandig.

Daarna zegt u:

“Onze volgende oefening is een taalspel.”

U bespreekt bladzijde 18 van het Werkboek. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig.

De woorden die de leerlingen bedacht hebben, worden op het bord geschreven. Wie het langste woord heeft bedacht heeft gewonnen.

extra opdrachten: - Werkboek 10, bladzijde 19 en 20, oefening 3 en 4

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de opdrachten van het Werkboek samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taallesboek 1, bladzijde 19

1

bijvoorbeeld: les, las, glas, slag, geel, lege, gras, regels, slager

Werkboek 10, bladzijde 18 t/m 25

1

	a	o	u	ie
p	<i>pan</i>	<i>pols</i>	<i>punt</i>	<i>piek</i>
n	<i>nat</i>	<i>nog</i>	(nul)	<i>niemand</i>
v	(vals)	<i>vol</i>	<i>vullen</i>	<i>vies</i>
r	<i>rat</i>	<i>rok</i>	<i>rug</i>	<i>riem</i>

Opmerking: andere antwoorden zijn ook mogelijk.

2

	a	o	u	ie	
p	<i>slap</i>	<i>pols</i>	<i>plukken</i>	(plezier)	l
n	<i>krant</i>	(komen)	<i>kunt</i>	<i>kiezen</i>	k
v	<i>varken</i>	<i>vork</i>	(vrucht)	<i>vriezen</i>	r
r	<i>markt</i>	<i>rommel</i>	<i>rumoer</i>	<i>mier</i>	m

Opmerking: andere antwoorden zijn ook mogelijk.

3

zelfbedachte zinnen

4

zelfbedachte zinnen

5

- 1 *niet waar* 4 *niet waar (hopelijk)*
 2 *waar* 5 *waar (hopelijk)*
 3 *niet waar*

6

eigen ervaringen leerlingen

7

- 1 **beheerst** *rustig zijn, praten in plaats van vechten, gevoelens inhouden, vriendelijk blijven, kalm blijven*
onbeheerst: *schreeuwen, schelden, erop los slaan, tekeer gaan, vechten*
 2 a: *lichtgeraakt* b: *gewelddadig* c: *beheerst* d: *onbeheerst*
 3 *trap van links naar rechts: beheerst, onbeheerst, gewelddadig.*

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de betekenis, het trefwoord, de trefletters, de kolom, origineel** en **namaak**.
- De leerlingen oefenen het kennen van enkele functies van een woordenboek.
- De leerlingen oefenen het bepalen van de vindplaats van een woord in een alfabetische reeks.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordspoor 2
- Woordweb 4, Woordcluster 4

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 26 t/m 28
- Taalleesboek 1, bladzijde 22 en 23
- Taalschrift

Vorbereiding

- willekeurige woordenboeken Nederlands

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 24 en 25, oefening 3 t/m 5

Betekenis van de woorden

de betekenis:	De betekenis is wat bedoeld wordt. De betekenis van bijvoorbeeld piepklein is heel erg klein.
het trefwoord:	Een trefwoord is een woord dat je opzoekt in een woordenboek. Je wilt bijvoorbeeld de betekenis van het woord weten.
de trefletter:	De trefletter is de eerste letter van het woord dat je opzoekt in het woordenboek.
de kolom:	Een kolom is een smal stuk gedrukte tekst. De tekst in een tijdschrift of krant staat vaak in kolommen.
origineel:	Iets wat origineel is, is niet nagemaakt. Het is echt. Dit is een originele schoen van Nike. Dat betekent dat het bedrijf van Nike het zelf heeft gemaakt.
namaak:	Namaak is iets wat nagemaakt is. Als je iets namaakt,

Start**5**

U zegt:

“Ik kreeg op mijn verjaardag een **namaak** munt van chocola. Het leek heel erg echt. Ik dacht eerst dat de munten het cadeautje was, maar toen bleek het iets anders te zijn. Het waren chocolade munten, **namaak** dus.

Kern – Instructie 1**15**

U legt **de betekenissen** van de woorden aan de hand van het Woordweb uit. Nadat u de woorden heeft uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- “Ik zal jullie een paar dingen laten zien en dan moeten jullie zeggen of dat **namaak** of **origineel** is.” (U kunt in de klas voorwerpen aanwijzen en de vraag stellen of het **namaak** of **origineel** is. Zo ook met een tekening die overgetekend is of een plaatje in een boek of voorwerpen die u verzameld hebt, enz.)
- “Hebben jullie wel eens iets gekregen wat **nagemaakt** was? Heb je zelf wel eens iets **nagemaakt**? Hebben jullie wel eens **originele** dingen gezien? Waar dan? Weet je nog van wie die waren?”

U legt ook nadruk op de woorden **de betekenis**, **het trefwoord**, **de trefletter** en **de kolom**.

U zegt:

“Als je niet weet wat een woord **betekent**, kun je het opzoeken in een woordenboek. Ik ken **de betekenis** van het woord ‘pollepel’ niet. Hoe ga ik dat opzoeken? We moeten eerst weten waar we in het woordenboek moeten gaan zoeken. Je kijkt dan naar de eerste letter van het woord. Pollepel begint met een ‘p’. De p is **de trefletter** van het woord pollepel. Ik ga dan kijken bij de p in het woordenboek. Die kan ik snel vinden als ik boven aan de bladzijde kijk. Daar staat het alfabet op de linkerbladzijde en **de trefletter** is dik gedrukt. Op de bladzijden staan allemaal **trefwoorden**.”

U loopt rond met een woordenboek en laat de bladzijden zien.

U zegt:

“Boven aan de bladzijde worden twee **trefwoorden** genoemd. Het eerste **trefwoord** is het eerste woord op de bladzijde en het tweede **trefwoord** is het laatste woord op de bladzijde. Daar tussenin kan ik het woord pollepel vinden. Aha, pollepel... ik heb het woord gevonden. Het staat in de linkerkolom op de bladzijde. Kijk, de tekst staat in twee vakken en die noem je **kolommen**.”

Samen met de leerlingen maakt u bladzijde 27 en 28 van het Werkboek.

Kern – Instructie 2

20

Vervolgens zegt u:

“We gaan werken met het woordenboek. Jullie gaan nog eens oefenen hoe je een woord in het woordenboek kunt vinden. Nadat we dat samen hebben gedaan, gaan jullie een aantal opdrachten maken. Je leert dan wat je allemaal te weten komt van een woord dat je hebt opgezocht. Dat is namelijk meer dan alleen de betekenis. Dat zullen we ook samen bespreken. Tot slot mag je nog even samen woorden opzoeken.”

U deelt woordenboeken uit en oriënteert de leerlingen op de les door het alfabet even kort te herhalen. Vervolgens stelt u enkele vragen over een willekeurige bladzijde van een woordenboek:

- “Over welke trefletter gaat het op je bladzijde?
- Over welke trefwoorden gaat het boven aan de rechterbladzijde?
- Wat is het eerste woord van de linkerkolom op de rechterbladzijde?
- Wat is het laatste woord van de linkerkolom op de rechterbladzijde?
- Welk woord staat eerder in het woordenboek ‘nagel’ of ‘navel’? Hoe weet je dat?”

U laat de leerlingen nog een paar woorden opzoeken in het woordenboek. Daarna maken de leerlingen de oefeningen in het Taalleesboek op bladzijde 22 en 23.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 24 en 25, oefening 3 t/m 5

Afsluiting

5

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen en sluit af met het liedje van het alfabet uit les 2: <https://youtu.be/XU5PuBkMW2s> “Leer het Alfabet met internetmerken”.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 27 en 28**1**

1 de letter n

2 namaak

3 de letter o

4 origineel

5 sneller door een trefwoord in te toetsen

6 Omdat je zo meteen het goede woord krijgt. (Als je alleen de trefletter intoetst, krijg je alle woorden met die letter.)

Taallesboek 1, bladzijde 22 t/m 25**1**

1 huisregels - spelregels - verkeersregels

2 knikkeren - overlopen - springen - verstoppertje

3 agent - overtreding - stoplicht - voorrang

4 betalen - boete - bon

5 noodweer - nooit - noordpool - noot

2

1 De trefletter is g.

2 De trefwoorden zijn: galerij – gastarbeider.

3 Het eerste woord is: galerij

4 Het laatste letter is: gastarbeider

5 twee zelfgekozen woorden

3

1 twee

1: Een gang is een lange smalle ruimte in een huis of ander gebouw. Op een gang komen deuren uit.

2: Een gang is een apart deel van de maaltijd. 'Garage', 'garde' en 'garderobe' hebben ook twee betekenissen.

2 Een gast is iemand die op bezoek is. Voor gast komt 'de'.

3 Het meervoud van garage is garages. Het meervoud van garnaal is garnalen.

4

eigen gekozen bladzijden en woorden

5

2 Slijk is modder.

4 Een bordes is een hoge stoep met trappen voor een deftig gebouw. De koningin stond op het bordes.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het bestek** en **het servies**.
- De leerlingen oefenen het weten dat **de**, **het** en **een** lidwoorden zijn.
- De leerlingen oefenen met de term eigennaam en weten dat eigennamen van mensen, dieren en dingen een aparte groep zelfstandige naamwoorden vormen.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 5, Wordcluster 5

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 29 en 30
- Taalleesboek 1, bladzijde 25 t/m 27
- Taalschrift

Vorbereiding

- bestek, wat serviesgoed en advertenties waarin serviezen worden aangeprezen, een paar oude tijdschriften waarin serviesgoed staat afgebeeld

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 28 en 29, oefening 4 en 5

Betekenis van de woorden**het bestek:**

Bestek, dat zijn lepels, vorken en messen.

het servies:

Servies, dat zijn borden, glazen, kopjes, schalen enzovoort, die bij elkaar horen.

Start**5**

U zegt:

“Jullie hebben al geleerd wat zelfstandige naamwoorden zijn (namen van mensen, dieren of dingen) en je kunt er de lidwoorden ‘de’ of ‘het’ voor zetten. Ook zijn er zelfstandige naamwoorden die verkleinwoorden zijn waarbij je ‘het’ ervoor zet en zelfstandige naamwoorden die meervoud zijn die krijgen altijd ‘de’ ervoor. In deze les leer je dat er heel speciale soorten zelfstandig naamwoorden zijn.”

Kern – Instructie 1**20**

U zegt dat ‘de’ en ‘het’ een aparte naam hebben. Het zijn lidwoorden. Dit woord schrijft u op het bord.

U zegt:

“Lidwoorden staan altijd vóór zelfstandige naamwoorden. Bij sommige zelfstandige naamwoorden hoort ‘de’ en bij andere zelfstandige naamwoorden hoort ‘het’.”

Dan schrijft u de volgende woorden op het bord:

auto – autootje

bus – busje

fiets – fietsje

U helpt de leerlingen om het juiste lidwoord ervoor te zetten en u schrijft deze op het bord.

de auto

de bus

de fiets

En bij de verkleinwoorden dat er altijd ‘het’ voor staat.

het autootje

het busje

het fietsje

U zegt:

“Behalve ‘de’ en ‘het’ is er nog een derde *lidwoord*, namelijk ‘een’. Dit lidwoord kan altijd gebruikt worden, zowel voor de-woorden als voor het-woorden. Het lidwoord ‘een’ spreek je uit als ‘un’ en niet als ‘één’. Je zegt alleen ‘één’ als je telt.”

U schrijft op het bord:

de stad – een stad

het huis – een huis

Vervolgens schrijft u op het bord:

Tommy, Raymond, Oranjestad, Paradera.

U vraagt:

“Wat voor woorden zijn dit?” (namen, zelfstandige naamwoorden)
“Hoe kun je zien dat dit namen zijn?” (Je schrijft ze met een hoofdletter.)

U zegt:

“We noemen die woorden eigennamen.”

U schrijft dit woord op het bord en u vertelt dat mensen een eigenaam kunnen hebben, maar ook dat dingen een eigenaam kunnen hebben. Bijvoorbeeld Oranjestad, Paradera. Dat dieren ook een eigenaam hebben en u laat de leerlingen wat namen van hun huisdieren noemen.

U zegt:

“Eigennamen zijn ook zelfstandige naamwoorden, maar niet altijd kan er een lidwoord voor staan. Een Tommy, het Raymond of de Paradera kan niet. Maar je kunt wel de Vondellaan en de Caribische Zee zeggen.”

U leest samen met de leerlingen opdracht 1 op bladzijde 25 van het Taalleesboek. U geeft ook leesbeurten.

Vervolgens neemt u de opdrachten 2.1 t/m 2.4 op bladzijde 26 van het Taalleesboek samen door met de leerlingen.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten in hun Taalschrift.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 27 t/m 29, oefening 3 t/m 5

Kern – Instructie 2

15

Vervolgens zegt u:

“Zo hebben we ook deze zelfstandige naamwoorden, **het bestek** en **het servies**.”

U laat advertenties van **het bestek** en **het servies** zien. U zegt:

“Kijk, hier zie je een **servies** op het plaatje. Een **servies** bestaat uit borden, schalen, kopjes enzovoort met dezelfde versiering. Het hoort allemaal bij elkaar. Op de plaatjes zien de **serviezen** er steeds anders uit. Dat is omdat niet iedereen hetzelfde **servies** mooi vindt. Je hebt dus keus uit een heleboel verschillende **serviezen** en je kunt kiezen wat je zelf het mooist vindt. Er zijn mensen die een ander **servies** gebruiken als ze theedrinken dan wanneer ze eten. Die hebben een theeservies. En ze hebben een ander **servies** voor het eten. Er zijn ook veel mensen die gewoon wat borden en mokken hebben en weer heel andere soepkoppen en schalen. Die mensen hebben geen compleet **servies**, want alles is niet hetzelfde versierd. Ook heb je **bestek** nodig bij het eten. Je eet immers niet met je handen. **Bestek** bestaat uit messen,

vorken, lepels, theelepeltjes, gebaksvorkjes enzovoort. Je kunt ook zorgen dat al het **bestek** bij elkaar past, dezelfde lepels, vorken en messen.”

Vervolgens bespreekt u bladzijde 29 en 30 van het Werkboek met de leerlingen.

De leerlingen maken de opdrachten in het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 29 en 30

1

De leerlingen moeten goede lijnen hebben getrokken tussen de plaatjes en de woorden.

2

Onder het bestek staat: messen, lepels, vorken

Onder het servies staat: borden, schalen, glazen, kopjes, schotels

Taallesboek 1, bladzijde 26 t/m 29

1

de stad	de groep
de verdieping	het boek
de auto	de muis
de tafel	het huis
de broer	de flat

2.1

De kamer
De bank
Het geluid
Het spel

2.2

het kamertje
het bankje
het geluidje
het spelletje

2.3

de kamers
de banken
de geluiden
de spelen/spellen

2.4

een kamer
een bank
een geluid
een spel

3

mensen:
Tim
Tes
Rachid
Achim

dieren:
Mauw
Kwebbel

dingen:
Europalaan
Zuidflat

extra 4.1

De blauwe woorden zijn eigennamen.

extra 4.2

Bijvoorbeeld:

(Een jongen zit op een muurtje.) Hij wacht op een vriendje. Daar loopt een dame. Zij laat haar hond uit.

extraplus 5

de bos: een bos sleutels/takken

het bos: een grote groep bomen

de pad: Een dier dat lijkt op een kikker.

het pad: Een smal weggetje waarop je kunt lopen.

de stof: Een lap om iets te naaien.

het stof: Dit zuig je weg met de stofzuiger.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **ondersteboven, binnenstebuiten, achterstevoren, vooruitbladeren** en **terugbladeren**.
- De leerlingen oefenen het opzoeken van een gegeven woord met behulp van trefwoorden in een woordenboek.
- De leerlingen oefenen het weten dat bij werkwoordvervoegingen en verbuigingen van naamwoorden de onverborgen vorm moet worden opgezocht.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Wordcluster 6

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 31 t/m 33
- Taalleesboek 1, bladzijde 30 t/m 31

Vorbereiding

- woordenboek Nederlands (Van Dale Juniorwoordenboek Nederlands)

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 31 en 32, oefening 5 t/m 7

Betekenis van de woorden

ondersteboven:	Ondersteboven is met de bovenkant naar onderen, bijvoorbeeld kleine kinderen lezen vaak een boek ondersteboven.
binnenstebuiten:	Binnenstebuiten is met de binnenkant naar buiten, bijvoorbeeld je hemd binnenstebuiten aandoen.
achterstevoren:	Achterstevoren is met de achterkant naar voren, verkeerdt om, bijvoorbeeld de tafels achterstevoren oplezen.
vooruitbladeren:	Vooruitbladeren is bijvoorbeeld verder kijken of zoeken in een boek.
terugbladeren:	Terugbladeren is wanneer je een paar bladzijdes terug gaat kijken in een boek.

Start**5**

U zegt:

“We gaan in deze les oefenen met zoeken in het woordenboek. Daarbij gebruiken we trefwoorden die bovenaan de bladzijde van het woordenboek staan. Dat hebben we al eerder gedaan. Nadat je kort geoefend hebt, gaan we samen kijken hoe je snel een woord kunt vinden. Ook leer je wat je moet doen als je een werkwoord moet opzoeken. Als je de betekenis van een woord niet weet is het belangrijk dat je het opzoekt in het woordenboek. Zo kun je een tekst of verhaal ook beter begrijpen.”

Kern – Instructie 1**15**

Alle leerlingen hebben een woordenboek voor zich. U bekijkt samen met de leerlingen de trefwoorden van enkele bladzijdeparen en de woorden die op die bladzijde staan. Hierna doet u de volgende oefeningen. U noemt een woord dat in het woordenboek te vinden is en stelt de volgende vragen:

- “Staat het woord voorin, in het midden of achterin het woordenboek?”
- Welke trefwoorden zie je als je het woordenboek daar hebt opengeslagen? Moet je nu **vooruit-** of **terugbladeren**?
- Wie heeft het woord het snelst gevonden?
- Wat betekent het woord?”

Vervolgens schrijft u het woord op het bord:

servies

U vraagt:

“Kun je snel zien waar het woord staat?” (ja, want dan kijk je naar de trefwoorden bovenaan)

“Wat zijn de trefwoorden van deze bladzijden? Moet je nu vooruit- of terugbladeren?” (terug)

“Wie heeft het woord het snelst gevonden? Wat betekent het woord?”

U laat de leerlingen nu het woord ‘beperken’ opzoeken. U laat een van de leerlingen lezen wat er tussen haakjes achter staat (‘beperkt, heeft beperkt’).

U zegt:

“De woorden beperkte en beperkt kun je van beperken maken. Ze staan niet apart in het woordenboek. Als je beperkte of beperkt wilt opzoeken, kijk je dus bij het hele werkwoord beperken.”

U vraagt:

“Waar moet je kijken bij ‘laat na’?” (nalaten)

“En bij ‘afgesproken’?” (afspreken)

“Weggerend?” (wegrennen)

“Opgemaakt?” (opmaken)

“Doorgereden?” (doorrijden)

“Droogt op?” (opdrogen)

“Maakt af?” (afmaken)

“Ruimt op?” (opruimen)

“Opgehangen?” (ophangen)

U laat de leerlingen de eerste twee woorden opzoeken en de betekenis lezen. U bespreekt vervolgens opdracht 1 t/m 4.2 (Leesbegrip 4) op bladzijde 30 en 31 van het Taalleesboek.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten in hun Taalschrift.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 31 en 32, oefening 5 t/m 7

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

Vervolgens schrijft u op het bord:

ondersteboven

U zegt:

“Ik heb het woord **ondersteboven** op het bord geschreven. Wie kan mij vertellen wat dit woord betekent? Zoek het op in het woordenboek.”

Terwijl de leerlingen het woord opzoeken houdt u een boek **ondersteboven**. Wanneer de leerlingen het woord gevonden hebben zegt u:

“Wat doe ik nou? Ik houd het boek **ondersteboven**. Maar zo kan ik niet lezen wat erin staat. Hm! Een leuk woord eigenlijk: **ondersteboven**. Het vertelt dat wat altijd onder is, dan boven is. Ook zo’n leuk woord is **achterstevoren**. Als je soms gek wilt doen trek je je hemd **achterstevoren** aan (wat achter moet zijn is vooraan). Ook kun je het **binnenstebuiten** aan hebben (wat binnen moet zijn is buiten). De lelijke kant met zijnaden en naden hoort aan de binnenkant te zijn.”

U maakt samen met de leerlingen bladzijde 32 en 33 van het Werkboek.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Een leerling zegt een woord en de rest van de klas zoekt de betekenis van het woord op in het woordenboek. U geeft enkele leerlingen een beurt om een woord te zeggen.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 10, bladzijde 32 en 33

1

binnenstebuiten is:

- de binnenkant buiten
- de buitenkant binnen

achterstevoren is:

- de voorkant achter
- de achterkant voor

ondersteboven is:

- de bovenkant onder
- de onderkant boven

2

	Ondersteboven	Binnenstebuiten	Achterstevoren
Boven is boven	-	-	-
Boven is onder	+	-	-
Onder is boven	+	-	-
Onder is onder	-	-	-
Buiten is binnen	-	+	-
Buiten is buiten	-	-	-
Binnen is binnen	-	-	-
Binnen is buiten	-	+	-
Achter is achter	-	-	-
Achter is voor	-	-	+
Voor is voor	-	-	-
Voor is achter	-	-	+

Taallesboek 1, bladzijde 30 t/m 32**1**

- 1 pollepel (middenin) 4 kolom (middenin)
 2 alinea (voorin) 5 beleefd (voorin)
 3 vacht (achterin)

2

- 1 (bladzijde 36)
 2 De trefwoorden zijn beschut en beuken.
 3 lepels, vorken en messen
 4 Nee, 'beleefd' past niet tussen de trefwoorden.

3

- 1 galerij-gastarbeider 4 sensatie-shuttle
 2 taboe-tape 5 wikkelen-wisselen
 3 nietig-nood

4.1

bij 'roddelen'

4.2

- 1 (ergeren) 4 slurpen
 2 verzorgen 5 scheuren
 3 overtreden

extra 5

- 1 onzin
 2 (bladzijde 263)
 3 de trefwoorden zijn 'nietig' en 'nood'
 4 Nee, 'nakomen' past niet tussen de trefwoorden.

extra 6.1
bij 'foppen'

extra 6.2
1 *(zich) gedragen* 4 *schuilen*
2 *boeren* 5 *beboeten*
3 *voeren*

extraplus 7
eigen woorden, juist ingedeeld in: voorin, middenin, achterin

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang *-je* bij woorden die eindigen op *d* of *t*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang *-tje*.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 34 t/m 36

Start**5**

U start de les met een gedichtje. U leest het eerst voor en herhaalt het in koor met de klas.

*Een hond en een kat,
zeg hoor je dat?
Aan 't eind van een woord hoor je een t.
Maar schrijf dat niet op,
dan wordt het een flop,
want soms moet zo'n woord met een d.*

*Maak het maar lang,
want dan kun je horen:
komt er een d of een t naar voren.
Een hond, twee honden,
dus hond met een d.
Een kat, twee katten,
dus kat met een t.*

Kern – Instructie 1**15**

U vraagt een leerling waar het gedichtje over gaat. U kunt vragen stellen als: Over wie gaat het? Wat gebeurt er? Ook kunt u vragen of het kind een spellingsregel in het gedichtje herkent. U laat de verlengingsregel door de leerling verwoorden. (Wanneer een woord eindigt op de klank *t*, maar je weet niet of je dat met een *t* of een *d* moet schrijven, dan maak je het woord langer. Bijvoorbeeld: *de hond, twee honden, dus een d.*)

U vertelt dat ze de verlengingsregel ook moeten gebruiken bij verkleinwoorden waarvan het grondwoord eindigt op een /t/-klank. Bijvoorbeeld *het hondje*. Het grondwoord is *hond*, daar maak je meer van: *honden*. Dus *hondje* is met een *d*.

Als oefening leest u de onderstaande verkleinwoorden één voor één voor. U geeft leerlingen de beurt om het grondwoord te zoeken, dit hardop te zeggen en daarna het verkleinwoord op het bord te schrijven.

Komen de leerlingen er niet uit, dan helpt u hen door te verwijzen naar de spellingsregel. (Wanneer een woord eindigt op de klank /t/, maar je weet niet of je dat met een *t* of een *d* moet schrijven, dan maak je het woord langer.)

1 tentje	5 taartje	9 spaarpotje
2 paardje	6 beeldje	10 melktandje
3 kastje	7 kistje	
4 zeehondje	8 mandje	

U maakt de oefeningen 1 t/m 3 op bladzijde 34 van het Werkboek gezamenlijk.

Oefening 4 is een puzzel die u als een dictee geeft. U leest de zin voor en herhaalt het vetgedrukte woord dat de leerlingen moeten invullen in de puzzel.

1 In de lijmpot staat een lijmkwastje .	lijmkwastje
2 Een veld waarop je voetbalt, noem je een voetbalveldje .	voetbalveldje
3 Bij de bakker koop je harde en zachte broodjes .	broodjes
4 Chips zijn geen zoetjes, maar zoutjes .	zoutjes
5 Bij de ingang van Madurodam koop je een kaartje .	kaartje
6 In dit deel leer je de verkleinwoordjes .	verkleinwoordjes
7 De juf slijpt de punt van mijn potloodje .	potloodje
8 Je droogt je handen af aan een handdoekje .	handdoekje
9 Zij draagt om haar pols een armbandje .	armbandje

Wanneer de woorden goed zijn ingevuld, staat er onder de pijl in de puzzel het woord *Madurodam*.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

U schrijft de woorden uit les 5 weer op het bord:

huisje **winkeltje** **boompje** **bruggetje** **woninkje**

U wijst de klas op het tweede woord *winkeltje*. U vertelt dat het grondwoord *winkel* is en dat er *-tje* achter is gezet.

U zegt:

“Er zijn niet echt regels bij het maken van verkleinwoorden.

Vaak heeft het te maken met de klank van de laatste klankgroep van het grondwoord, of je *-je*, *-tje*, *-pje* *-etje* of *-kje* moet gebruiken.

We gaan vandaag oefenen met woorden die *-tje* krijgen. Er is wel een geheugensteuntje: woorden die eindigen op *l*, *n* of *r* krijgen vaak *-tje* (bijvoorbeeld *paaltje* of *schooltje*, *molentje* of *baantje*, *koortje* of *riviertje*)."

De leerlingen nemen bladzijde 35 en 36 van het Werkboek voor zich en u bespreekt de oefeningen 5 en 6. Ze kunnen de oefeningen in tweetallen maken. Nadat u de antwoorden klassikaal heeft nagekeken, geeft u een woorddictee (oefening 7 in het Werkboek). U leest de zinnen twee keer voor en herhaalt het woord dat de leerlingen moeten opschrijven.

1 geen zusje, maar een broertje	broertje
2 geen neefje, maar een nichtje	nichtje
3 geen zoontje, maar een dochtertje	dochtertje
4 geen driehoekje, maar een vierkantje	vierkantje
5 geen kaarsje, maar een lampje	lampje
6 geen bootje, maar een treintje	treintje

Afsluiting	5
-------------------	----------

U sluit de les af met galgje. U kunt bijvoorbeeld het doelwoord uit les 9 gebruiken: **binnenstebuiten**.

Antwoorden

Werkboek 10, bladzijde 34 t/m 36

1

een beest – het kleine beestje, een kast – het kleine kastje, een hond – het kleine hondje, een hand – het kleine handje, een staart – het kleine staartje

2

feestje, beestje, puntje, poortje, lijstje, vuistje, gastje, ruitje, mastje

3

1 foutje, 2 hoedje, 3 hondje, 4 eendje, 5 puntje, potloodje, 6 tentje, 7 bootje

4

De antwoorden staan in de les.

5

vuurtorentje, molentje, haventje, boerderijtje, kasteeltje

6

1 peertje, 2 weitje, 3 toetje, 4 liedje, 5 hartje

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen situaties te beschrijven.
- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het contract**, **bespreken**, **afsluiten**, **ondertekenen**, **nakomen** en **opzeggen**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Wordcluster 4 (groep 8, thema 5 'Iedereen is anders')

Individueel

- Schrijfblaadje
- Taalleesboek 1, bladzijde 14
- Werkboek 10, bladzijde 37 t/m 40

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 14 en 15, oefening 3 t/m 5

Betekenis van de woorden:

het contract:	Het contract is een officieel papier waarin afspraken staan. Dat zijn bijvoorbeeld afspraken over werk, huur of verkoop. Afspraken over het kopen van een huis staan in een koopcontract. Afspraken over het huren van een huis staan in een huurcontract. Afspraken met je baas over je werk staan in een arbeidscontract.
bespreken:	Als je iets met iemand bespreekt dan praat je erover. Als mensen een contract bespreken dan bekijken ze of ze het eens kunnen worden over de afspraken die in het contract staan.
afsluiten:	Afsluiten is een eind maken aan iets. Als je een gesprek afsluit, dan ben je klaar met het gesprek. Je kunt ook een contract afsluiten. Dat doe je als je het met elkaar eens bent over de afspraken die in het contract staan.
ondertekenen:	Iemand die iets ondertekent zet zijn handtekening eronder. Als je een contract afsluit dan moet je het ondertekenen. Dat betekent dat je je aan het contract houdt.
nakomen:	Als je een contract nakomt, houd je je aan de gemaakte afspraken die in het contract staan.
opzeggen:	Als je iets opzegt dan zeg je dat je het niet langer wilt. Je kunt een contract opzeggen. Dan zeg je dat je je niet meer aan het contract wilt houden.

Start**5**

U zegt:

“Jullie gaan een tekening zo goed mogelijk proberen te beschrijven. Nadat je zelf even hebt gekeken, gaan we het samen oefenen en daarna mag je het verder alleen doen.”

Kern – Instructie 1**20**

U bekijkt samen met de leerlingen de tekening op bladzijde 14 oefening 1 van het Taalleesboek. U legt uit dat op de tekening verschillende situaties te zien zijn. U bespreekt deze met de leerlingen en u schrijft ze op het bord.

U kiest eerst zelf een van de opgenoemde situaties en maakt samen met de leerlingen vier zinnen met behulp van de vragen bij oefening 2.

Vervolgens verdeelt u de klas in groepen, elke groep kiest een van de situaties en maakt dan vier zinnen met behulp van de vragen.

Kern – Instructie 2**15**

Wanneer u de situaties hebt behandeld met de leerlingen en die hebt besproken, zegt u:

“Op deze tekening hebben we verschillende situaties besproken. Dit plaatje is op straat en op straat zijn er ook regels, het zijn afspraken waaraan wij ons moeten houden zodat er geen chaos of ongelukken ontstaan. Zo heb je ook afspraken als iemand bijvoorbeeld nieuw werk gaat zoeken. Als hij/zij werk gevonden heeft dan krijgt hij/zij een **contract**. Een **contract** gaat altijd over afspraken tussen twee of meer mensen. Je moet **het contract** samen **bespreken**. Je praat erover met elkaar. En als je het met elkaar eens bent dan kun je **het contract** samen **afsluiten**. Dan ben je klaar en kun je **het contract** samen **ondertekenen**. Je zet je handtekening eronder. Door **het contract** te **ondertekenen** geef je aan dat je het zult **nakomen**. Wie **het contract nakomt**, houdt zich aan de gemaakte afspraken in **het contract**. Wie dat niet meer wil of niet meer kan, mag **het contract opzeggen**. Als je een **contract opzegt** geef je aan dat je jezelf vanaf dat moment niet meer zult houden aan de afspraken in **het contract**. Een **contract opzeggen** kost je meestal geld. Logisch want anders stelt een **contract** niets voor.”

U houdt nog een kort gesprekje aan de hand van het Woordweb en u herhaalt de nieuwe woorden samen met de leerlingen. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten in het Werkboek op bladzijde 38 tot en met 40.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 14 en 15, oefening 3 t/m 5

Afsluiting**5**

U bespreekt de ervaringen van de leerlingen over de opdracht. Hoe ze de beschrijving van de situatie hebben ervaren, wat makkelijk was en of er ook moeilijkheden bij waren.

Antwoorden

Werkboek 10, bladzijde 38 t/m 40

1

1 Een contract is een papier waarop heel belangrijke afspraken staan. Als je een handtekening op een contract zet, ben je verplicht om die afspraken na te komen.

2 c

3 persoonlijk antwoord: eigen naam en handtekening ingevuld op het contract naar keuze

2

a Ik hoop dat we het tijdens dit gesprek eens kunnen worden over de inhoud van het contract.

b Volgens mij zijn we het eens geworden en zijn we dus klaar met de bespreking.

c Waar moet ik precies mijn handtekening zetten?

d Ik houd me altijd aan de afspraken in het contract.

e Ik wil niet langer meer onder dit contract werken.

3

“Ik heb een nieuwe baan!”: arbeidscontract

“Wij hebben een nieuw huis gekocht!”: koopcontract

“We hebben tijdens onze vakantie een auto gehuurd.”: huurcontract

Taallesboek 1, bladzijde 14 en 15

1

Tien woorden die passen bij de tekening.

2

drie antwoorden en vier zinnen

3

drie antwoorden en vier zinnen

4

drie zelfbedachte zinnen

De leerlingen van elk tweetal corrigeren elkaar.

5

een verhaal van hoogstens tien zinnen

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen met behulp van een aangeboden schema een weettekst van twee of drie alinea's te schrijven.
- De leerlingen oefenen zelf regels te formuleren.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- schrijfblaadjes
- Taalleesboek 1, bladzijde 20

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 21, oefening 3 en 4

Start**5**

U zegt:

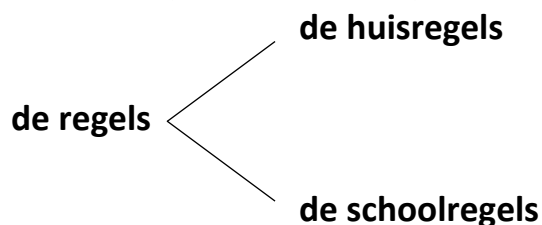
“In een vorige les hadden we het over regels. Wie kan een paar verkeersregels opnoemen? Wie kan een paar spelregels opnoemen?”

U laat een paar leerlingen reageren en hun antwoorden geven. Daarna zegt u:

“Jullie gaan in deze les teksten schrijven aan de hand van een schema. De teksten gaan over regels. Eerst proberen we het samen, dan ga je de opdrachten in het Taalleesboek maken. Daarna gaan we samen praten over hoe het werk gegaan is.”

Kern – Instructie**35**

U schrijft het volgende schema op het bord:

U zegt dat dit het schema voor een tekst is van twee alinea's. Daarna vraagt u:

“Wat is natuurlijk het onderwerp van de hele tekst?” (de regels)

“Wat is het onderwerp van de eerste alinea?” (de huisregels)

U laat de leerlingen een paar huisregels noemen. Dan vraagt u:

“Wat is het onderwerp van de tweede alinea?” (de regels in de school)

U laat de leerlingen een paar schoolregels noemen. U vertelt dat de leerlingen nu zelf gaan schrijven. U wijst erop dat ze goede teksten moeten schrijven. Ze moeten het een en ander verklaren, toelichten, er een mening over hebben, maar zeker geen droge opsomming van een aantal regels geven. U bespreekt opdracht 1 en 2 op bladzijde 20 van het Taalleesboek. Bij opdracht 1 moeten de leerlingen rekening houden met de overeenkomst van de inhoud van de twee alinea's met het schema en dat het een goede weettekst is. Bij de bespreking van opdracht 2 moet u er rekening mee houden dat er voor tafelmanieren bij iedereen thuis verschillende regels kunnen gelden. Het is belangrijk dat de tekst in drie duidelijke alinea's is verdeeld, overeenkomstig het aangeboden schema. De leerlingen maken dan de opdrachten uit het Taalleesboek.

extra opdrachten: -Taalleesboek 1, bladzijde 21, oefening 3 en 4

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat een paar leerlingen hun teksten voorlezen. U vraagt vervolgens:

“Welke opdrachten vonden jullie lastig? Waarom was dat lastig? Hoe hebben jullie dat opgelost? Helpt een schema bij het schrijven van een tekst?”

U laat nog een paar andere leerlingen hun teksten voorlezen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 20 en 21

1

eigen weettekst met twee alinea's

2

eigen weettekst met drie alinea's

extra 3

eigen tekst

extraplus 4

eigen tekst volgens het gegeven schema

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het ontdekken dat moeilijke woorden vaak in een tekst verduidelijkt worden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 1, bladzijde 33 en 34
- Werkboek 10, bladzijde 41

Start**5**

U zegt:

“Stel je voor dat je in een donkere straat woont. Je wilt een lantaarnpaal voor je huis hebben. Hoe moet je dat regelen?”

U noteert enkele oplossingen van de leerlingen op het bord. Daarna zegt u:

“We gaan in deze les zelf proberen achter de betekenis van moeilijke woorden te komen. Eerst gaan we samen een deel van een tekst lezen en kijken hoe je achter de betekenis van een woord kunt komen. Daarna gaan jullie verder met de tekst in groepjes. Jullie maken een top vijf van moeilijke woorden en jullie proberen samen achter de betekenis van die woorden te komen. Tot slot maken we een top vijf van de hele groep.”

Kern – Instructie**35**

U leest de tekst voor op bladzijde 33 en 34 in het Taalleesboek. Daarna geeft u individuele leesbeurten. Vervolgens leest u de eerste alinea voor en de leerlingen lezen mee. U denkt hardop:

“Wat betekent regelaar of regelneef of regelnicht?”

Vervolgens leest u nog eens terug.

U zegt:

“Oh, hier staat het: een man of een vrouw die alles voor elkaar kan krijgen. Hij of zij wil alles regelen. Waarom staat er ‘de grote regelaar of regelneef’? (Sommige mensen noemen hem of haar ‘de grote regelaar’ en weer andere mensen noemen hem of haar ‘regelneef’, maar ze bedoelen hetzelfde.)

Het woord ‘regelen’ bespreekt u samen met de leerlingen.

U stelt de volgende vragen:

“Wat betekent ‘regelen’? Wat moet ik doen?” (teruglezen in de tekst)

“En wat betekent ‘regelen’ denk je?” (ervoor zorgen: dat staat er als je de tekst terugleest)

U zegt:

“Ik pak mijn woordenboek en ga ‘regelen’ opzoeken. Er staat: Als je iets regelt, zorg je ervoor dat het in orde komt. Of dat het goed gaat. We hadden het dus goed uit de tekst begrepen.”

Op dezelfde wijze behandelt u de andere alinea’s.

U licht de opdrachten op bladzijde 34 van het Taalleesboek toe en de leerlingen worden in groepjes van twee of drie verdeeld. Maak groepjes met leerlingen van ongeveer hetzelfde niveau om te voorkomen dat een goede leerling de betekenis gewoon voorzegt.

Het is de bedoeling dat de leerlingen zelf, door terug te lezen en er samen over te praten, de betekenis van de blauwgedrukte woorden achterhalen.

De leerlingen maken bladzijde 41 van het Werkboek en u biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 34

1

1 Een man die alles voor elkaar kan krijgen.

7 Regels waar niemand iets van weet.

2 ervoor zorgen

8 niet leuk

3 Je aan de regels houden.

9 Je mag helemaal niets.

4 opgeschreven

10 goedkeuren

5 toepassen

11 niet meer veranderd

6 De burgemeester wil niet meteen.

12 Het is voor elkaar.

Werkboek 10, bladzijde 41

1

De leerlingen leren hier hun eigen ideeën te verwoorden.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **liegen, de leugen, foppen, voor de gek houden, een ervaring delen, je inleven** en **iets haarfijn aanvoelen**.
- De leerlingen oefenen het maken van een samengestelde zin van twee enkelvoudige zinnen met behulp van de voegwoorden **en, of, dat, omdat, want** en **zodat**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordspoor 3
- Woordweb 4, Woordspoor 4 (groep 7, thema 11 'Allemaal Taal')

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 42 t/m 44
- Taalleesboek 1, bladzijde 35 t/m 39

Extra oefening

- Taalleesboek 1, bladzijde 38 en 39, oefening 5 t/m 7

Betekenis van de woorden:

liegen:	Liegen is met opzet iets zeggen wat niet waar is.
de leugen:	Als je een leugen vertelt, lieg je. Een leugen is iets wat niet waar is. Maar je doet alsof het wel waar is.
foppen:	Als je iemand fopt, houd je hem voor de gek. Je haalt een grapje met hem uit. Je geeft hem bijvoorbeeld een heel grote doos met een piepklein cadeautje erin.
voor de gek houden:	Als je iemand voor de gek houdt dan vertel je hem voor de grap een leugentje.
een ervaring delen:	Als je een ervaring met iemand deelt dan vertel je aan iemand wat je hebt meegemaakt.
je inleven:	Je inleven is je verplaatsen in de gedachten van iemand. Je voelt dan aan, wat iemand anders denkt of voelt.
iets haarfijn aanvoelen:	Iets haarfijn aanvoelen is iets heel precies aanvoelen. Je weet dan wat iemand voelt of wil zonder dat hij dat verteld heeft. Bijvoorbeeld: Mario zegt het niet, maar ik voel haarfijn aan dat hij bij mij wil spelen.

Start**5**

U vertelt een kort verhaal over een jongen die voetbalt en de bal door het raam schiet, waarna hij een ander de schuld geeft.

U zegt:

“Als het 1 april is, mag je de hele dag mensen **voor de gek houden** met grapjes. Wie heeft een ervaring met een mop. Wie is erin getrapt?”

U vervolgt:

“Je **liegt** soms om iemand voor **de gek te houden**. Dat is wel grappig. Je **houdt** de meneer **voor de gek** als je tegen hem zegt dat zijn veters los zijn. Als je meneer dan gaat kijken, blijkt dat helemaal niet waar te zijn. Je **fopt** hem dus door hem te laten denken dat hij zijn veters moet strikken.”

Vervolgens vertelt u een kort verhaal over een jongen die voetbalt en de bal door het raam schiet, waarna hij een ander de schuld geeft. U zegt:

“Dat is niet eerlijk. Die jongen **liegt** omdat hij bang is dat hij straf krijgt, maar hij heeft het wel gedaan. **Leugens** vertellen is niet grappig.”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen, bijvoorbeeld: toen mijn zoon een vaas had gebroken en hij gaf de schuld aan zijn zusje. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u aan de leerlingen naar hun ervaringen, bijvoorbeeld een 1 april mop of een erge **leugen**. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen. U vertelt:

“Mijn opa **hield** mij vroeger altijd **voor de gek**. Hij vertelde dan een spannend verhaal en ik geloofde alles wat hij zei, maar later kwam ik erachter dat heel veel niet waar was.”

U vraagt:

“Vind je het leuk als iemand jou **voor de gek houdt**? Wat vind je ervan als iemand tegen jou **liegt**? Bijvoorbeeld als je broertje zegt dat jij iets kapot hebt gemaakt terwijl hij het zelf gedaan heeft. Hoe lossen jullie dat dan op? Krijg jij dan meteen de schuld of zoekt je vader of moeder eerst uit of het wel waar is?”

De leerlingen reageren op de vragen. Daarna zegt u:

“Je kan ook je **ervaring delen** met andere mensen die ook vaak voor de gek gehouden werden of tegen wie vaak gelogen werd. Dus je hebt allebei hetzelfde meegemaakt. Als je deze **ervaring**

met iemand **deelt**, kun je **je** goed **inleven** in die ander. **Je inleven** is je verplaatsen in de gedachten van die ander. Hoe hij zich voelt of wat hij denkt. Als je nou **iets haarfijn aanvoelt**, voel je het heel precies aan. Je weet dan wat iemand voelt of wil zonder dat hij dat verteld heeft.”

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

U bespreekt met de leerlingen bladzijde 43 en 44 van het Werkboek. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U zegt:

“We gaan nu oefenen in het maken van een lange zin uit twee korte zinnen. Eerst doen we samen twee voorbeelden, daarna maken jullie de opdrachten uit het boek en tot slot doen we samen nog een paar zinnen. In de vorige klas hebben jullie al geleerd hoe je van twee zinnen een lange zin kunt maken. We gaan dat nu weer doen, maar soms moet er een woord weggelaten worden.”

U schrijft twee zinnen en één woord op het bord:

Mijn broertje liegt.

dat

Hij heeft het glas niet gebroken.

U vraagt:

“Wie kan hier één lange zin van maken?” (Mijn broertje **liegt** dat hij het glas niet heeft gebroken.)

U zegt:

“De volgorde van de woorden verandert. Dat is nodig om er een goede lange zin van te maken.”

U schrijft op het bord:

Harold weet het niet.

of

Hij mag Tamara voor de gek houden.

U vraagt:

“Welke zin kun je hiervan maken?” (Harold weet niet of hij Tamara **voor de gek mag houden.**)

U schrijft op het bord:

Tico speelt met Freddy in de tuin. Het is mooi weer.

U vraagt:

“Is dit één zin of zijn het er twee?” (twee, want ze beginnen elk met een hoofdletter en eindigen met een punt)

“Wie kan hier één lange zin van maken met één van de woorden ‘dat’, ‘zomaar’ of ‘omdat’?” (Tico speelt met Freddy in de tuin omdat het mooi weer is.)

U doet nog enkele van zulke oefeningen met de volgende zinsparen:

Freddy is vaak ondeugend. Hij krijgt straf. (Freddy is vaak ondeugend, zodat hij straf krijgt.)

Tico zit muisstil. Hij is bang. (Tico zit muisstil, omdat hij bang is.)

U geeft nog een paar van deze voorbeelden. Daarna leest u de tekst op bladzijde 35 van het Taalleesboek voor. U geeft vervolgens een paar leesbeurten. U licht heel kort de opdrachten op bladzijde 36 tot en met 38 van het Taalleesboek toe. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten in hun taalschrift.

extra opdrachten: - Taalleesboek 1, bladzijde 38 en 39, oefening 5 t/m 7

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als de leerlingen klaar zijn bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen en herhaalt u de nieuwe woorden.

Antwoorden	
-------------------	--

Taalleesboek 1, bladzijde 36 t/m 39

2

1 b

2 b

3 b

3

1 a

2 c

3 a

4

1 Tim speelt met Freek in de tuin, want het is mooi weer.

2 Freek zoekt een schop, omdat hij een gat wil graven.

3 Tim wil geen gat graven en hij zet de schop achter een plank.

extra 5

- 1 dat
- 2 omdat
- 3 of
- 4 want
- 5 en

extra 6.1

bijvoorbeeld:

- 1 Tim vertelde een leugentje, want hij wou niet in de tuin graven.
- 2 Ze gingen verstopperij doen, omdat er geen schop was.
- 3 Freek zei dat hij hem wel zou wezen.
- 4 Tim wist niet of zijn vader al thuis was.

extra 6.2

bijvoorbeeld:

- 1 Tim verstopte de schop, (want hij had er geen zin in.)
- 2 Hij liep naar de schuur, (omdat Freek het vroeg.)

extraplus 7

De leerlingen van elk tweetal maken elkaars lange zinnen af.

Werkboek 10, bladzijde 43 en 44**1**

Meneer Andres zegt: "Je hebt meer dan 4 ribben in je lichaam."

waarheid

leugen

x

Tom komt te laat de klas binnen. Hij zegt: "Ik moest van mijn moeder eerst het hele huis schilderen."

x

Ana komt te laat de klas binnen. Zij zegt: "Het spijt me. Ik heb me verslapen."

x

Karina zegt: "Ik kan vanavond niet naar de voetbaltraining toe, want ik moet tot 9 uur 's avonds nablijven van meneer Freek."

x

Meneer Andres zegt: "Je hoeft nooit van je leven meer te rekenen."

x

2

1 Sandra en Marion

2 Niels en Marion

3 haarfijn

4 eigen tekst

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang *-je* bij woorden die eindigen op *d* of *t*.
- De leerlingen oefenen het schrijven van verkleinwoorden met de uitgang *-tje*.
- De leerlingen oefenen met het vinden van de persoonsvorm, door de tijd of het aantal te veranderen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 45 t/m 47

Vorbereiding

- U zorgt voor een groot vel papier en een dikke stift om de geheugensteuntjes op te schrijven.

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat ze vandaag weer gaan oefenen met verkleinwoorden.

U zegt:

“We hebben in de vorige spellingslessen geoefend met verkleinwoorden die op *-je* en *-tje* eindigen. Wie kan een paar woorden noemen? (*huisje, treintje, zusje, broertje, tafeltje, mondje*, enzovoort.) Dat zijn allemaal woorden waar *-je* of *-tje* achter komt. Maar we hebben in les 5 al gezien dat er meer mogelijkheden zijn.”

U schrijft op het bord:

huisje**winkeltje****boompje****bruggetje****koninkje****Kern – Instructie 1****25**

Voor moedertaalsprekers is het verkleinwoord iets wat je automatisch goed doet, omdat je op gehoor en gevoel de juiste uitgang gebruikt. Voor onze leerlingen geldt dit niet. Zij zullen de verschillende woorden moeten leren. Regels zijn er wel, maar kennen ook weer veel uitzonderingen. De uitgang heeft te maken met de klank die eraan voorafgaat.

U vertelt de leerlingen dat ze de volgende geheugensteuntjes kunnen gebruiken:

- woorden die eindigen op *l*, *n* of *r* krijgen *-tje* (bijvoorbeeld *paaltje, molentje, riviertje*)

- woorden die eindigen op *m* met daaraan vooraf een lange of tweeteekenklank, krijgen *-pje* (bijvoorbeeld *boompje, raampje, riempje, duimpje, geheimpje*)
- Eenlettergrepige woorden met een korte klank die eindigen op *-g, -l, -m, -n* en *-r*, krijgen *-etje* (bijvoorbeeld *weggetje, balletje, bommetje, pannetje, karretje*)

U legt uit dat bij de eenlettergrepige woorden met een korte klank, de medeklinker wordt verdubbeld: *belletje, gummetje*. U herinnert hen aan de regel: 'Hoor je een korte klank aan het eind van de klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers.'

- Eenlettergrepige woorden die eindigen op *-ng* krijgen ook *-etje*: *ring-ringetje, tang-tangetje*.
- Let op: tweelettergrepige woorden die op *-ng* eindigen, krijgen meestal *-kje*: *koning - koninkje, ketting-kettinkje*.

Ook hier is een regel van toepassing die ze eerder hebben gehad: 'Als je /ngk/ hoort, dan schrijf je /nk/'.

In de didactische tip staat hoe u deze geheugensteuntjes in een schema kunt noteren. U hangt dit goed zichtbaar op in de klas bij de andere regels die er al hangen.

Vervolgens schrijft u boven de woorden die u eerder op het bord schreef, de bijbehorende uitgangen:

-je	-tje	-pje	-etje	-kje
huis<u>je</u>	winkelt<u>je</u>	boomp<u>je</u>	brugget<u>je</u>	konink<u>je</u>

U doet eerst een auditieve oefening met de leerlingen. U leest onderstaande verkleinwoorden voor en u geeft beurten aan leerlingen die van elk woord het grondwoord moeten maken.

- surfplankje	- hertje
- springtouw <u>tje</u>	- vogelkooitje
- palmboomp <u>je</u>	- worm <u>je</u>
- eiland <u>je</u>	- weegschaaltje
- slaapkamert <u>je</u>	- probleemp <u>je</u>
- geheim <u>je</u>	- kettink <u>je</u>
- zwaailicht <u>je</u>	
- paaseit <u>je</u>	
- keukenraamp <u>je</u>	

U vertelt dat de oefeningen 1 t/m 5 op bladzijde 45 t/m 47 van het Werkboek over de nieuwe verkleinwoorden met *-pje*, *-etje* en *-kje* gaan. U maakt de eerste twee zinnen/woorden van de oefeningen gezamenlijk en daarna kunnen de leerlingen zelfstandig aan het werk gaan.

Kern – Instructie 2	10
----------------------------	-----------

U schrijft de volgende zin op het bord:

Ik schrijf het dicteewoord op een blaadje.

U vertelt dat u wilt weten wat de persoonsvorm in deze zin is. U vraagt aan de leerlingen hoe u dit zou kunnen aanpakken. Na een korte discussie komt u samen met twee oplossingen:

- de zin van tijd veranderen; *Ik schreef het dicteewoord op een blaadje.*
- van enkelvoud meervoud maken, of andersom; *Wij schrijven het dicteewoord op een blaadje.*

De leerlingen maken in tweetallen opdracht 6 in het Werkboek. U kijkt het samen met de leerlingen na.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Als afsluiting van de les neemt u Woordweb/Woordcluster 5 erbij. De leerlingen mogen om de beurt benoemen wat ze zien. Van de dingen die ze zien, maken ze ook verkleinwoorden. U herhaalt of corrigeert de woorden en schrijft ze eventueel op het bord (het bordje, het soepkommetje, het mokje, het theepotje, het lepeltje, het vorkje, het mesje, het serviesje).

Didactische tip:

U hangt in de klas posters op met de uitgangen en verkleinwoorden die daar bijhoren:

-je	-tje	-pje	-etje	-kje
huisje	treintje	boompje	tangetje	koninkje
straatje	tafeltje	raampje	ringetje	kettinkje
hapje	winkeltje	riempje	balletje	palinkje
bordje	schaaltje	wormpje	gummetje	woninkje
snoepje	broertje	geheimpje	poppetje	leuninkje
flesje		duimpje	bruggetje	beloninkje

Iedere keer wanneer u een verkleinwoord gebruikt of tegenkomt, kunt u (of een leerling) deze in de goede rij zetten.

Antwoorden

Werkboek 10, bladzijde 45 t/m 47

1

1 riempje, 2 duimpje, dakraampje, 4 bakvormpje, 5 bloempje, 6 filmpje

2

1 armpje, 2 palmboompje, 3 filmpje, 4 riempje

3

ringetje, sommetje, tangetje, kinnetje, wangetje, belletje, tongetje, ruggetje, dingetje, torretje, sprongetje, poppetje, kringetje, pannetje, gangetje, spelletje, slangetje, karretje, tekeningetje, bruggetje, rekeningetje, brilletje, vriendinnetje, vlammetje

4

boerinnetje, vriendinnetje, 2 torretje, snorretje, 3 lammetje, stammetje

5

koninkje, kettinkje, puddinkje, woninkje, hellinkje, leuninkje, beloninkje, harinkje

6

1 liepen, 2 duwden, 3 lag, 4 zat, 5 keek, 6 gingen

Diagnostische toets

- Spelling
 - verkleinwoorden met de uitgangen *-je, -tje, -pje, -etje en -kje*
- Taalbeschouwing
 - zelfstandige naamwoorden (waaronder eigennamen) onderscheiden van andere woordsoorten
- Leesbegrip
 - aangeven waarom in een verhaal een nieuwe alinea begint
- Woordenschat
 - de woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen
 - de betekenisrelaties tussen de woorden van de Woordclusters beheersen

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsbladen, bladzijde 1 t/m 9
- een woordenboek Nederlands

Vorbereiding

Toetsbladen kopiëren.

Start**5**

U zegt:

“Vandaag gaan we een toets maken over de verschillende onderdelen die jullie gehad hebben tijdens dit thema. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet met elkaar praten en ook niet op elkaars blaadje kijken. Als je klaar bent met de toets, moet je het werk nog eens goed nakijken en daarna mag je iets voor je zelf gaan doen. Bijvoorbeeld een boek lezen.”

Kern – Instructie**35**

U herhaalt de Woordwebben van thema 10. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: u omschrijft een woord en laat de kinderen raden om welk woord het gaat.

Vervolgens deelt u de Toetsboekjes uit.

Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich. U geeft aan dat er vandaag eerst een zinnendictee is van 5 zinnen en dat de rest van het dictee uit 15 woorden bestaat.

Het zinnendictee wordt op de volgende manier aangeboden:

- U leest de zin voor. Een leerling zegt de zin na.

Lesinhoud

- Spelling
 - verkleinwoorden met de uitgangen *-je, -tje, -pje, -etje en -kje*.
- Taalbeschouwing
 - zelfstandig naamwoorden (waaronder eigennamen) onderscheiden van andere woordsoorten
- Leesbegrip
 - aangeven waarom in een verhaal een nieuwe alinea begint

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, Herhaling bladzijde 48 t/m 55
- Werkboek 10, Verdieping bladzijde 56 t/m 61

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan vandaag de onderdelen van de toets herhalen met een paar leerlingen. En een paar andere leerlingen maken zelfstandig de verdiepingsopdrachten.”

Kern – Instructie**35**

U bespreekt eerst de verdiepingsopdrachten op bladzijde 56 t/m 61 van het Werkboek met de leerlingen die de toets gehaald hebben. Vervolgens gaat u aan het werk met de leerlingen die de toets niet hebben gehaald. U deelt de Werkbladen uit aan de leerlingen die de toets wel gehaald hebben.

Herhaling:

Spelling:

U schrijft de verschillende uitgangen van de verkleinwoorden nog eens op het bord:

je	tje	pje	etje	kje
huisje	winkeltje	boompje	bruggetje	koninkje

U vertelt dat ze oefeningen gaan maken met allerlei verkleinwoorden. U begint met een auditieve oefening. U leest de onderstaande woorden voor. De leerlingen moeten van elk woord een verkleinwoord maken. Bijvoorbeeld: *de bal – het balletje*.

- de sleepboot	- de krulstaart	- de zonnebril
- de kinderwagen	- de struik	- het dictee
- de kraam	- de luchtbel	- het raam
- de kar	- de vlecht	- de fiets
- het kwartier	- het pistool	- de zandweg
- de pan	- de bodem	- de melktand

Vervolgens nemen de leerlingen bladzijde 48 en 49 van het Werkboek voor zich. U bespreekt oefening 1 t/m 3. Na de uitleg kunnen de leerlingen zelfstandig aan het werk. U loopt rond om te helpen waar dat nodig is.

Taalbeschouwing

U schrijft op het bord:

de-woorden

het-woorden

U laat de leerlingen vervolgens een pen zien.

U zegt:

“Dit is een pen. Maar is het een de-woord of een het-woord?”

U laat een leerling het antwoord geven en schrijft dan **de pen** op het bord in de juiste rij. Hetzelfde doet u met een aantal andere voorwerpen, bijvoorbeeld een potlood, een liniaal, een schrift, een krijtje, een map, een nietmachine, een boek enzovoort.

U vraagt:

“Hoe heten al deze de- en het -woorden?” (zelfstandige naamwoorden)

U vraagt welke leerling een ander voorwerp uit de klas in de goede rij kan schrijven. Als dit goed is uitgevoerd, vraagt u deze leerling zijn voornaam en adres op te schrijven. U zet daarna een streep onder de naam, de straatnaam en de plaats.

U zegt:

“Deze namen noemen we *eigennamen*. Het zijn namen van mensen, dieren, straten en plaatsen. Ze beginnen altijd met een hoofdletter.”

Deze procedure herhaalt u met een paar andere leerlingen. Hierna maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 50 en 51 van het Werkboek zelfstandig.

Leesbegrip

U leest het volgende tekstje voor.

“Peter drukt zich plat tegen de grond als hij een geluidje hoort. Hij weet dat hij op verboden terrein is. Het is levensgevaarlijk bij de zandafgravingen op dit bouwterrein.”

Vervolgens zegt u:

“Dit is een stukje uit een boek. We gaan samen de eerste zin van een nieuwe alinea bedenken. Laten we ervanuit gaan dat er iets anders gebeurt. Wat kan dan de eerste zin zijn?”

U laat een aantal leerlingen reageren. Daarna laat u de volgende vragen beantwoorden.

U vraagt:

“Wat kan de eerste zin zijn als er een nieuwe persoon bijkomt?
Wat kan de eerste zin zijn als er iets op een andere tijd gebeurt?
Wat kan de eerste zin zijn als er iets op een andere plaats gebeurt?”

U bespreekt bladzijde 52 t/m 55 van het Werkboek en de leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting**5**

U controleert en bespreekt de antwoorden.

Antwoorden

Werkboek 10, bladzijde 48 t/m 61

Herhaling

Spelling**1****slagerij**

kippenpootjes

gehaktballetjes

speklapjes

biefstukjes

knakworstjes

groente en fruit

sperzieboontjes

appeltjes

bloemkooltje

komkommertjes

worteltjes

brood en banket

kaneelkoekjes

aardbeientaartje

krentenbolletjes

suikerwafeltjes

chocoladetaartjes

2

winkeltje, aardappeltje, fruitkraampje, oorbelletje, telefoontje, keukenlampje, geheimpje

3

1 <i>brilletje</i>	6 <i>pannetje</i>	11 <i>snorretje</i>
2 <i>balletje</i>	7 <i>ringetje</i>	12 <i>puddinkje</i>
3 <i>schaaltje</i>	8 <i>kannetje</i>	13 <i>vlaggetje</i>
4 <i>kettinkje</i>	9 <i>kippetje</i>	14 <i>emmertje</i>
5 <i>sterretje</i>	10 <i>koffertje</i>	15 <i>ballonnetje</i>

Taalbeschouwing**4.1**

<u>de-woorden</u>	<u>het-woorden</u>
<i>agent</i>	<i>bord</i>
<i>vrouw</i>	<i>hoofd</i>
<i>bekeuring</i>	<i>boekje</i>
<i>auto</i>	<i>raam</i>
<i>straat</i>	<i>mannotje</i>

4.2

c zelfstandige naamwoorden

5.1

Marco – Brederostraat
Tinka – Middelplein
Sunanda – Zuiddreef
Barry – Dahliastraat
Camiel – Wormerdijk

5.2

zelfverzonnen namen en adressen

Leesbegrip**6**

- a Er gebeurt iets heel anders.*
- b Er gebeurt iets op een andere tijd.*
- c Hij gaat languit op bed liggen*
- c Er gebeurt iets op een andere plaats*
- d 5 alinea's*

7

b De kinderen luisteren zwijgend.

Verdieping**Spelling****8**

1 <i>kruiwagentje</i>	5 <i>zonnetje</i>
2 <i>zeilbootje</i>	6 <i>sinaasappeltje</i>
3 <i>kinderfietsje</i>	7 <i>kaartjes</i>
4 <i>handdoekje</i>	8 <i>luchtbelletjes</i>

9

1 wasbeertje	5 draaimolentje	9 schommeltje	13 kasteeltje
2 vuurtorentje	6 koninkje	10 biggetje	14 glijbaantje
3 postkantoortje	7 groentewinkeltje	11 modezaakje	15 nijlpaardje
4 ophaalbruggetje	8 boompje	12 zeehondje	16 hobbelpaardje

10

een zelfbedachte tekst

11.1

Zelfbedachte woorden

11.2

totaal aantal punten

12.1

Zelfbedachte woorden

12.2

totaal aantal punten

Lesinhoud

- het toepassen van de themawoorden en –zinnen
- het bedenken van klassenregels

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 10, bladzijde 62

Vorbereiding

- youtube filmpje over klassenregels: <https://youtu.be/9JcLoHu4JGA>
"Regels in de klas"

Start**5**

U laat het filmpje over klassenregels zien. U vraagt aan de leerlingen of ze een paar regels kunnen noemen die in de klas gelden. U schrijft er een aantal op het bord. Vervolgens vraagt u:

"Kunnen jullie woorden en zinnen noemen die jullie geleerd hebben en die te maken hebben met regels?"

U bespreekt heel kort de verschillende antwoorden. Vervolgens zegt u:

"We hebben het drie weken lang gehad over regels. Om dit af te sluiten gaan we eens kijken naar de regels in onze klas. Aan het eind van deze les hebben we dan een aantal *goede* klassenregels waar we het allemaal mee eens zijn en een paar *gekke* regels."

Kern – Instructie**35**

U stelt de leerlingen in tweetallen samen en u legt de opdracht uit.

U zegt:

"Jullie gaan nieuwe regels voor de klas bedenken en opschrijven. Het moeten wel regels zijn waar je wat aan hebt. Als een tweetal drie serieuze regels bedacht heeft, mag die dan ook een paar gekke regels bedenken."

De leerlingen bedenken regels en schrijven ze op. De opgeschreven regels worden besproken en u schrijft een paar bruikbare regels op het bord en laat de leerlingen zeggen waarom die bruikbaar zijn. Dan mogen enkele leerlingen nog wat gekke regels oplezen. De leerlingen maken de puzzel op bladzijde 62 van het Werkboek.

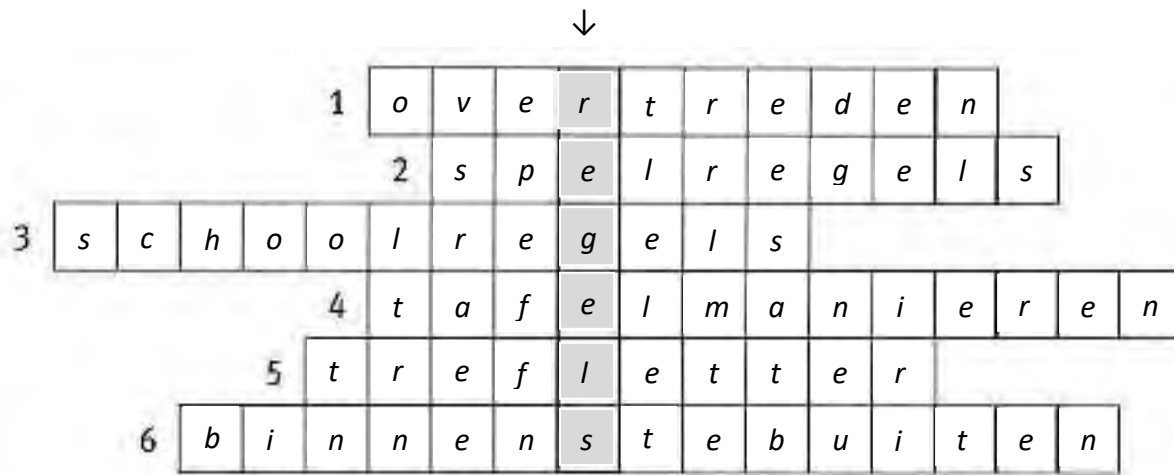
Afsluiting**5**

U laat enkele leerlingen vertellen hoe zij het thema hebben ervaren. Enkele serieuze regels worden in mooie grote letters op een strook geschreven. Alle stroken worden op een groot vel geplakt. De groepsregels kunt u enige tijd aan de muur laten hangen.

Antwoorden

Werkboek 10, bladzijde 62

1

Er staat: regels.

Bijlagen

- **Toetsbladen 10**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 10

1. achterstevoren
2. aflikken
3. afspraak, de
4. bestek, het
5. betekenis, de
6. binnenstebuiten
7. boeren
8. foppen
9. huisregels, de
10. kolom, de
11. leugen, de
12. nakomen
13. namaak
14. ondersteboven
15. onsmakelijk
16. origineel
17. overtreden
18. regels, de
19. rekening houden met
20. schoolregels, de
21. servies, het
22. slurpen
23. smakken
24. spelregels, de
25. tafelmanieren, de
26. trefletter, de
27. trefwoord, het
28. verkeersregels, de
29. voor de gek houden

Woordenlijst betekenissen

de afspraak:

Als je een afspraak met iemand maakt, beloof je elkaar dat je samen iets zult doen.

nakomen:

Als je een belofte nakomt, doe je wat je afgesproken hebt. Je houdt je aan je belofte.

overtreden:

Als je de regels overtreedt, doe je iets wat niet mag. Je doet iets wat tegen de wet of tegen de regels is.

de regels:

Een regel is een afspraak tussen mensen over wat wel en niet mag. Als je je aan de regels houdt, doe je alleen dingen die mogen.

de huisregels:

De huisregels zijn de afspraken waaraan je je moet houden in je eigen huis of in een ander huis.

de schoolregels:

De schoolregels zijn de afspraken waaraan je je moet houden op school.

de spelregels:

De spelregels zijn de afspraken waaraan je je moet houden als je een spelletje doet. In de spelregels staat hoe je het spel hoort te spelen.

agressief rijgedrag:

Iemand die zich agressief gedraagt, gedraagt zich alsof hij elk moment iemand wil aanvallen.

Iemand met agressief rijgedrag gedraagt zich agressief in het verkeer.

Bumperkleven (heel dichtbij achter een auto rijden) en snijden (bij het inhalen meteen weer op de goede baan gaan vlak voor de ingehaalde auto) zijn voorbeelden van agressief rijgedrag.

de verkeersregels:

De verkeersregels zijn de regels waaraan je je moet houden in het verkeer. Een voorbeeld van een verkeersregel is dat je moet stoppen als het verkeerslicht op rood staat.

aflikken:

Aflikken is iets ergens vanaf likken, bijvoorbeeld je vingers aflikken als je een smeltend ijsje hebt gegeten.

boeren:

Boeren is wanneer er lucht uit je maag ontsnapt. Het veroorzaakt een geluidje.

onsmakelijk:

Iets wat onsmakelijk is, smaakt vies, ruikt vies of ziet er vies uit.

slurpen:

Slurpen betekent drinken met veel geluid.

smakken:

Smakken is wanneer iemand vieze geluiden maakt met zijn mond, bij het eten.

rekening houden met:

Als je rekening houdt met iemand, dan denk je aan andere mensen en zorg je ervoor dat ze geen last hebben van je.

zich gedragen:

Als je je goed gedraagt, doe je alles zoals het hoort. En je bent beleefd.

de tafelmanieren:

Tafelmanieren zijn goede manieren die je hoort te hebben tijdens het eten. Als je goede tafelmanieren hebt, dan praat je niet met volle mond.

beheerst gedrag:

Iemand met beheerst gedrag laat zijn boosheid, verdriet of blijheid niet of nauwelijks merken. Bijvoorbeeld: de moeder van Nico reageert beheerst op zijn driftbuien.

gewelddadig zijn:

Je noemt iemand gewelddadig als hij met hevige kracht iemand kwaad doet of schade veroorzaakt.

lichtgeraakt zijn:

Iemand die lichtgeraakt is, is snel boos of beledigd.

onbeheerst gedrag:

Iemand met onbeheerst gedrag laat het echt merken dat hij boos, verdrietig of blij is. Hij heeft zichzelf niet in bedwang.

namaak:

Namaak is iets wat nageemaakt is. Als je iets namaakt, probeer je het zo echt mogelijk te laten lijken.

origineel:

Iets wat origineel is, is niet nageemaakt. Het is echt. Dit is een originele schoen van Nike. Dat betekent dat het bedrijf van Nike het zelf heeft gemaakt.

de betekenis:

De betekenis is wat bedoeld wordt. De betekenis van bijvoorbeeld piepklein is heel erg klein.

de kolom:

Een kolom is een smal stuk gedrukte tekst. De tekst in een tijdschrift of krant staat vaak in kolommen.

de trefletter:

De trefletter is de eerste letter van het woord dat je opzoekt in het woordenboek.

het trefwoord:

Een trefwoord is een woord dat je opzoekt in een woordenboek. Je wilt bijvoorbeeld de betekenis van het woord weten.

het bestek:

Bestek, dat zijn lepels, vorken en messen.

het servies:

Servies, dat zijn borden, glazen, kopjes, schalen enzovoort, die bij elkaar horen.

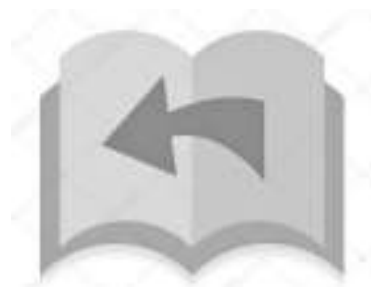
terugbladeren:

Terugbladeren is wanneer je een paar bladzijdes terug gaat kijken in een boek.

vooruit bladeren:

Vooruit bladeren is wanneer je vooruit kijkt of zoekt in een boek.

achterstevoren:

Achterstevoren is met de achterkant naar voren, verkeerd om, bijvoorbeeld de tafels achterstevoren oplezen.

binnenstebuiten:

Binnenstebuiten is met de binnenkant naar buiten, bijvoorbeeld je hemd binnenstebuiten aandoen.

ondersteboven:

Ondersteboven is met de bovenkant naar onderen, bijvoorbeeld kleine kinderen lezen vaak een boek ondersteboven.

afsluiten:

Afsluiten is een eind maken aan iets. Als je een gesprek afsluit, dan ben je klaar met het gesprek. Je kunt ook een contract afsluiten. Dat doe je als je het met elkaar eens bent over de afspraken die in het contract staan.

bespreken:

Als je iets met iemand bespreekt dan praat je erover. Als mensen een contract bespreken dan bekijken ze of ze het eens kunnen worden over de afspraken die in het contract staan.

het contract:

Het contract is een officieel papier waarin afspraken staan. Dat zijn bijvoorbeeld afspraken over werk, huur of verkoop. Afspraken over het kopen van een huis staan in een koopcontract. Afspraken over het huren van een huis staan in een huurcontract. Afspraken met je baas over je werk staan in een arbeidscontract.

ondertekenen:

Iemand die iets ondertekent zet zijn handtekening eronder. Als je een contract afsluit dan moet je het ondertekenen. Dat betekent dat je je aan het contract houdt.

opzeggen:

Als je iets opzegt dan zeg je dat je het niet langer wilt. Je kunt een contract opzeggen. Dan zeg je dat je je niet meer aan het contract wilt houden.

nakomen:

Als je een contract nakomt, houd je je aan de gemaakte afspraken die in het contract staan.

foppen:

Als je iemand fopt, houd je hem voor de gek. Je haalt een grapje met hem uit. Je geeft hem bijvoorbeeld een heel grote doos met een piepklein cadeautje erin.

de leugen:

Als je een leugen vertelt, lieg je. Een leugen is iets wat niet waar is. Maar je doet alsof het wel waar is.

liegen:

Liegen is met opzet iets zeggen wat niet waar is.

voor de gek houden:

Als je iemand voor de gek houdt dan vertel je hem voor de grap een leugentje.

een ervaring delen:

Als je een ervaring met iemand deelt dan vertel je aan iemand wat je hebt meegemaakt.

iets haarfijn aanvoelen:

Iets haarfijn aanvoelen is iets heel precies aanvoelen. Je weet dan wat iemand voelt of wil zonder dat hij dat verteld heeft. Bijvoorbeeld: Mario zegt het niet, maar ik voel haarfijn aan dat hij bij mij wil spelen.

je inleven:

Je inleven is je verplaatsen in de gedachten van iemand. Je voelt dan aan wat iemand anders denkt of voelt.

Spellinghulp

Woordenlijst**Veelgebruikte woorden**

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fabriek	fiets	flauw	foppen	
friet				
fantastisch	figuur	fles	fornuis	fris
februari	fijn	flink	foto	
fruit				
fee	file	flits	fotograaf	
fuij				
feest	film	fluit	fout	
fel	fladderen	folder	framboos	
fier	flat	fontein	Frans	

Woorden die met v beginnen

vaart	veel	vijf	vlug	
vriend				
vaas	veer	vijver	voedsel	vrij
vacht	vegen	viool	voelen	
vrijdag				
vader	veld	vis	voet	
vroeg				

Thema 10

Regels zijn regels

vals	vent	vlag	vogel
vroeger			
vandaag	ventiel	vlam	vol
vrolijk			
vandaan	verder	vlees	voor
vrouw			
vangen	verf	vlek	voorzichtig
vrucht			
varken	versje	vleugel	vork
vuil			
vast	vest	vlieg	vos
vuist			
vat	vet	vlinder	vouwen
vulkaan			
vechten	vier	vloer	vraag
vulpen			
vee	vies	vlucht	vragen

Woorden met /g/ = ch

och	pech	toch	zich
-----	------	------	------

Woorden met ei

afscheid	eik	karwei	paleis	
trein				
allebei	eiland	keihard	plein	
veilig				
allerlei	eind	keizer	pleister	
vrijheid				
beide	eindelijk	klein	prei	
wei				
bereiken	fontein	leiden	reiger	
weide				
dweil	geheim	leiding	reis	
weigeren				
ei	geit	mei	reizen	zei
eigen	gewei	meisje	reiziger	zeil
eigenlijk	hei	omleiden	sein	
eigenwijs	heide	overeind	steiger	

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	figuur	limonade	piloot
artikel	gitaar	liniaal	rivier
benzine	idee	liter	ski
citroen	idiot	lucifer	taxi
dia	januari	microfoon	televisie
diamant	juli	minister	titel
dirigent	juni	minuut	tosti
etiket	kapitein	nasi	vool
familie	kilo	macaroni	visite
februari	kritiek	olifant	
feliciteren	lampion	piano	

Woorden met ij

altijd	grijpen	mij	schijnen	vlakbij
begrijpen	grijs	mijn	schilderij	vrij
bij	hij	nijdig	schrijven	vrijdag
bijl	hijgen	nijlpaard	smijten	vrijheid
bijna	ijs	ontbijt	snijden	vrolijk
blij	ijverig	opzij	spijker	wij
blijven	jij	partij	spijt	wijd
boerderij	kijken	pijl	stijf	wijk
cijfer	konijn	pijn	stijgen	wijn
dijk	krijgen	pijp	strijkijzer	wijs
dikwijls	krijt	prijs	tegelijk	wijzer
eigenlijk	kwijt	rij	terwijl	woestijn
eigenwijs	lijden	rijden	tijd	zij
eindelijk	lijf	rijk	tijger	zijn
fijn	lijm	rijm	twijfelen	
gelijk	lijn	rijp	vijand	
glijden	lijst	rijst	vijf	
gordijn	medelijden	schijf	vijver	

Woorden met au

- 1 De **paus** rijdt in een **blauwe auto**.
- 2 In de **pauze** eten we **gauw** een **augurk** en **rauwe** ham.
- 3 Is de pizza een beetje **flauw**? Doe er dan **sau**s over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn **klauw** naar de **pauw**.
- 5 **Au!** Die broek zit veel te **nauw**.
- 6 'Haal een glas **lauwe** melk voor me!', **snauwt** de man

- 7 De poes **klauterde** in een hoge boom, waar ze de hele dag bleef **miauwen**.
 8 Oma vindt het erg **benauwd** in de **sauna**.
 9 'Ik heb een **kabeljauw** gevangen met een stukje **kauwgom!**, roept de visser.

Woorden die met z beginnen

zaad	ze	zeven	zoeken
zout			
zaag	zee	zich	zoemen
zuchten			
zaaien	zeep	ziek	zoen
zullen			
zaak	zeggen	zien	zoet
zuur			
zaal	zei	ziezo	zolder
zwaan			
zacht	zeil	zij	zomer
zwaar			
zadel	zeker	zijn	zon
zwak			
zagen	zeldzaam	zilver	zonde
zwart			
zak	zelf	zin	zonder
zand	zes	zitten	zoon
zaterdag	zeuren	zo	zorg

Regels om te onthouden

1 woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een d.

hond – honden

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*

lacht

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.
school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.
plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.
denk

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.
vroeger – geluk

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – koor – deur

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei

9 het verdelen van woorden in klankgroepen

- Hoor je een medeklinker (k, l, m, etc....) of een tweeteklenklank (ui, oe, au, etc.....) aan het eind van een klankgroep dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)

- Hoor je een lange klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar een klinker. (jager)

- Hoor je een korte klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)

10 woorden die eindigen op de klank /ee/, /aa/, /oo/ en /uu/

- Hoor je aan het eind van een woord /aa/, /oo/, /uu/, dan schrijf je a, o, u.

- Hoor je een /ee/, dan schrijf je er twee.
